

Vergaderjaar 2015–2016

34 199

Voorstel van wet houdende regels met betrekking tot de productie, het transport, de handel en de levering van elektriciteit en gas (Elektriciteits- en gaswet)

Nr. 10

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 18 september 2015

De vaste commissie voor Economische Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Economische Zaken over de brief van 1 juli 2015 over het ontwerpbesluit, houdende regels met betrekking tot de productie, het transport, de handel en de levering van elektriciteit en gas (Besluit elektriciteit en gas) met de uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) (Kamerstuk 34 199, nr. 6).

De vragen en opmerkingen zijn op 4 september 2015 aan de Minister van Economische Zaken voorgelegd. Bij brief van 16 september 2015 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Vermeij

De adjunct-griffier van de commissie,
Thomassen

Inhoudsopgave

	blz.
I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
<i>Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie</i>	<i>2</i>
<i>Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie</i>	<i>6</i>
<i>Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie</i>	<i>8</i>
<i>Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie</i>	<i>12</i>
II Antwoord / Reactie van de Minister	14

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het Ontwerpbesluit, houdende regels met betrekking tot de productie, het transport, de handel en de levering van elektriciteit en gas (Besluit elektriciteit en gas) met de uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) (Kamerstuk 34 199, nr. 6). Zij hebben nog enkele vragen en opmerkingen.

Opbouw van dit besluit

Wat gebeurt er als de aanhangige wetsvoorstel STROOM (Kamerstuk 34 199) wordt geamendeerd en de wet en de voorliggende algemene maatregel van bestuur (AMvB) niet meer op elkaar aansluiten? Bent u dan bereid om met een nieuwe ontwerp-AMvB te komen naar de Kamer? Is het waar dat het wetsvoorstel voor de nieuwe Elektriciteits- en Gaswet nu bijna 70 verwijzingen voor nadere uitwerking per AMvB bevat, en dat dit veel meer is dan tot nu toe? Is het waar dat voor heel veel belangrijke uitwerkingen per AMvB geen expliciete voorhangprocedure is opgenomen in het wetsvoorstel? Is het dan dus waar dat over deze onderdelen geen parlementaire controle is en dat er ook geen gang naar de rechter mogelijk is? Wilt u overwegen om voor alle belangrijke (toekomstige) AMvB's onder de nieuwe Elektriciteits- en Gaswet een expliciete voorhangprocedure op te nemen? Deelt u de mening dat de lagere regelgeving (AMvB en Ministeriële Regelingen (MR)) behorende bij (nu nog) het Wetsvoorstel Electriciteits- en Gaswet altijd aan de Tweede Kamer moet worden voorgehangen zodat het democratisch besluit gewaarborgd is?

Aanwijzing en certificering

Deelt u de mening dat, in geval er geen leverancier bekend is op de aansluiting, en de (regionale) netbeheerder deze klant niet heeft afgesloten, het netverlies aan gas (en elektriciteit) voor rekening en risico van de netbeheerder is?

Deelt u de mening dat leveranciers uitsluitend volumes toegewezen kunnen krijgen voor klanten waarvoor zij conform de aansluitregisters verantwoordelijk zijn?

In de nota van toelichting staat dat gas of elektriciteit dat wordt onttrokken door een eindafnemer maar niet betaald wordt, geen netverlies is maar een discussie over betaling die de verantwoordelijkheid is van de leverancier. Deelt u de mening dat dit alleen gas of elektriciteit kan zijn dat onttrokken wordt door een eindafnemer op grond van een leveranciers-overeenkomst?

Investeringsplan

Kan u ingaan op de forse kritiek die de Algemene Rekenkamer (ARK) recent heeft gegeven op de manier waarop de Autoriteit Consument en Markt (ACM) toeziet op de noodzaak en kosteneffectiviteit van de investeringen van netbeheerders? Is het volgens u juist dat de ACM slechts toeziet op het doorlopen proces en niet om de inhoud van de investeringsplannen? Is het waar dat de ACM op basis van art. 21 van de Elektriciteitswet wel de taak heeft om de investeringsplannen inhoudelijk te beoordelen, maar dit desondanks niet doet? Is het waar dat er te weinig fte op deze taak wordt ingezet? Is dit niet erg vreemd, omdat juist het toetsen van de noodzaak en kosteneffectiviteit van de investeringen van netbeheerders toch een kerntaak van de ACM zou moeten zijn? Evenals als de keerzijde hiervan, namelijk het toetsen op de toereikendheid van de investeringen om de kwaliteit van het netwerk te borgen en de hoeveelheid storingen tot een minimum te beperken? Het bepalen van een optimaal investeringsniveau en het handhaven hierop zou toch de absolute kerntaak van de ACM moeten zijn? In hoeverre wordt de procedure om tot optimale investeringsplannen te komen veranderd door deze AMvB (in combinatie met de Wet STROOM)? Hoe past het kwaliteits- en capaciteitsdocument (KCD) hierin? Wordt met de wet en AMvB een robuuster kader neergezet dan tot nu toe? Wordt de hoeveelheid in te zetten fte hiermee in overeenstemming gebracht? In hoeverre ziet u de vraag- en aanbodsturing als mogelijke optie om landelijke en/of lokale overbelasting van het net te voorkomen? Deelt u de mening dat regionale netbeheerders wel aan lokaal congestiemanagement (voorkomen overbelasting net) mogen doen via het organiseren van een biedladder voor flexibiliteitsopties (zoals opslag, op/afregelen van elektriciteitsproductie of vraagsturing), indien dit goedkoper is dan extra te investeren in netverzwaring? Deelt u de mening dat vraag- en aanbod sturing in eigen beheer georganiseerd kan worden of eventueel ook door net/systeembeheerders ingekocht kan worden via marktpartijen, die deze diensten kunnen ontwikkelen in samenwerking met hun afnemers? Waarom is zelfs een voor consumenten vrijwillige optie tot flexibele systeembeheer tarieven met de Wet en AMvB uitgesloten? Deelt u de mening dat gevallen waar zich ondanks netverzwaring congestie voordoet (tijdelijk probleem), zich er bij uitstek voor lenen om ervaring op te doen met de effecten en (on)mogelijkheden van het inzetten van vraagsturing? Bent u bereid om de mogelijkheid van vraagsturing toe te voegen aan artikel 5.11 lid 4 van het Besluit? Bijvoorbeeld: «Een systeembeheerder kan, voorafgaand aan de toepassing van het eerste lid, eindgebruikers in een congestiegebied verzoeken door middel van een bieding, al dan niet geaggregeerd, de hoeveelheid elektriciteit aan te geven die zij minder zullen invoeden op, of meer zullen afnemen van, het systeem.» Als u daartoe niet bereid bent, bent u het er dan mee eens dat er in het besluit een ontheffingsmogelijkheid moet worden opgenomen waarmee mogelijk wordt gemaakt dat systeembeheerders met toepassing van vraagsturing experimenteren? Deelt u de mening dat een mogelijke route van de inzet van diensten om met congestie om te gaan, is dat de systeembeheerder opslag en vraag/aanbodsturing niet zelf uitvoert, maar afneemt van marktpartijen die diensten aanbieden op dit terrein (zoals een aggregator, die het slim laden van elektrische auto's aanstuurt (en zo de pieken in het net verlaagt)? Deze dienst wordt dan niet alleen benut voor klanten maar ook voor het aansturen van de belasting van het systeem.

Schadevergoeding

De leden van de PvdA-fractie lezen dat het ijkpunt om te bepalen vanaf welk moment er recht is op schadevergoeding, de aanleg van de

fundering is. Hoe wordt bepaald of en wanneer precies de fundering helemaal af is?

Wanneer komt de MR met het rekenmodel waarin de schadevergoeding wordt vastgesteld, naar de Kamer? In hoeverre lijkt dit op het Duitse systeem van schadevergoedingen?

Kunt u bevestigen dat op korte termijn – in overleg met de sector – begonnen wordt met het ontwerpen van een regeling ter directe en volledige compensatie van kosten als gevolg van te late oplevering van de netaansluiting op zee door TenneT en van schade als gevolg van uitval (inclusief gemiste inkomsten door het niet kunnen leveren van stroom)?

Markteffecten

Op basis waarvan stelt u dat de data op postcode- of wijkniveau niet permanent real-time beschikbaar zal zijn? Het feit dat niet is bepaald welke en hoe data openbaar wordt gemaakt kan er toe leiden dat dit per systeembeheergebied kan gaan verschillen (afhankelijk van de keuzes die de daar aangewezen systeembeheerder maakt). Dat betekent ook dat per gebied kan verschillen in hoeverre de markt wordt gefaciliteerd, waardoor de energiemarkt in Utrecht anders zou kunnen werken dan de energiemarkt in Amsterdam. Hoe ziet u dit? Bent u bereid om er op toe te zien dat er een gedragscode komt van alle netbeheerders afgestemd met het College Bescherming Persoonsgegevens over welke informatie, op welke wijze openbaar gemaakt wordt? Kunt u bevestigen dat een gemeente in een Omgevingsplan/bestemmingsplan kan besluiten over de energie-infrastructuur in een gebied, en daarbij kan bepalen dat het gassysteem wordt uitgefaseerd? Kunt u bevestigen (zoals gesuggereerd in de Nota naar aanleiding van het Verslag, Kamerstuk 34 199, nr. 7, pagina 26) dat de gemeente eveneens beslist over compensatie voor gastoestellen en de nog niet afgeschreven gassystemen, en impliciet ook over het tijdelijk naast elkaar bestaan van twee alternatieve energiesystemen? Kunt u bevestigen dat ACM ruimte heeft om met deze ongelijktijdigheid van uitfasering en infasering in haar regulering van de gassysteembeheerder rekening te houden? De gebieden waar een gasnet wordt uitgefaseerd, worden aangewezen door ACM. Kunt u bevestigen dat in die gebieden voor de systeembeheerder de mogelijkheid bestaat om aansluitingen te verwijderen (uiteraard onder strikte randvoorwaarden en onder compensatie)? Kunt u bevestigen dat artikel 6.1 van het Besluit ruimte laat voor een fijnmaziger (qua staffels) capaciteitstarief? Vindt u het gewenst dat systeembeheerders een fijnmaziger capaciteitstarief qua staffels hanteren, opdat burgers met bijvoorbeeld een zware belasting van het net door een piek-teruglevering door panelen of piekvraag door groot gebruik, meer betalen dan burgers met een veel vlakker gebruiksprofiel?

Art. 4.9

Bent u bereid de financiële transparantieplichtingen uit te breiden tot alle ondernemingen van de netbeheerder groep? Hoe beziet u de actieve rol van de publieke aandeelhouder(s) in het infrastructuurbedrijf bij eventuele tekortkomingen in de wet- en regelgeving voor infrastructuurbedrijven, mede in het licht van het privatiseringsverbod voor netwerken? Hoe kunnen de publieke aandeelhouders actiever worden gemaakt? Bent u van mening dat een infrastructuurbedrijf de rol van programmaverantwoordelijkheid mag vervullen?

Art. 5.1

Bent u het eens met de stelling dat het in gebieden waar een warmtenet is of wordt aangelegd, de systeembeheerder niet automatisch ontheven is

van de aansluitplicht voor een gasaansluiting en dat er in artikel 5.1 een verwijzing naar artikel 5.9 van de wet ontbreekt?

Deelt u de mening dat deze bepaling een verslechtering inhoudt ten opzichte van de huidige bepaling in de Gaswet, doordat het mogelijk verplicht wordt om gasaansluitingen te realiseren in warmtegebieden, als daar maar geen systeem komt te liggen?

Hoe verhoudt dit zich tot de Warmtevisie waarin u aangeeft dat de gasafhankelijkheid van Nederland moet afnemen?

Art. 5.2

Kunt u bevestigen dat artikel 5.2 lid 3 betekent dat werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het windrijke seizoen uitgevoerd worden?

Art. 5.5

Bent u van mening dat een systeembeheerder bij het realiseren van een aansluiting een schadevergoeding zou moeten betalen als – net als bij Wind op Zee – de aansluiting niet tijdig volgens afspraak heeft gerealiseerd? Bent u van mening dat daarmee het aansluiten van een productie-installatie voor de opwekking van duurzame elektriciteit op land, niet benadeeld wordt ten opzicht van wind op zee?

Art. 5.7 – 5.15

Ziet u de vraag- en aanbodsturing zoals opslag als mogelijk goedkope optie om bijvoorbeeld piekbelasting van het net te voorkomen? Deelt u de mening dat regionale netbeheerders wel aan lokaal congestiemanagement (voorkomen overbelasting net) mogen doen via het organiseren van een biedladder voor opslag en op/afregelen van elektriciteitsproductie of afname, indien dit goedkoper is dan extra leidingcapaciteit aanleggen? Mag een netbeheerder vraag- en aanbodsturing en de kosten ter voorkoming van pieken en dalen in de netbelasting meenemen in zijn gereguleerde kosten voor de aanleg en het onderhoud van het net, en laat artikel 5.4 lid 1 van het wetsvoorstel dit toe?

Art. 5.10

Deelt u de mening dat de volgorde in de AMvB congestiemanagement voor het afschakelen van productie de juiste volgorde is en ook als zodanig zou moeten worden opgenomen in artikel 5.10 van het besluit? Ziet u het risico dat de eis tot openbaarmaking van verbruiksdata van klanten het vertrouwen van klanten in de slimme meter kan schaden en op privacy- en veiligheidsissues kan stuiten? Bent u bereid erop toe te zien dat er een gedragscode komt van alle netbeheerders afgestemd met het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) over welke informatie, op welke wijze openbaar gemaakt wordt?

Art. 5.33 – 5.47

Kunt u uitleggen hoe het kan dat derden, die niets met het experiment te maken hebben, ineens zijn gebonden aan voorschriften/bepalingen bij het experiment? (artikel 5.34). Hoe gaat u stimuleren dat meer partijen zoals coöperaties en vereniging van eigenaren gebruik gaan maken van de het Besluit Experimenten decentrale duurzame elektriciteitsopwekking?

Art. 6.2

Kunt u aangeven waarom, in tegenstelling tot elektriciteit en regionaal gastransport, de tarieven voor landelijk transport gas niet transparant bij aangeslotenen in rekening worden gebracht maar verplicht (art 6.2 lid 1 onder d van de AMvB) versleuteld moeten worden in de prijs van een m³ gas van de leverancier? Terwijl dit voor gas op dezelfde manier geregeld zou kunnen worden als voor elektriciteit?

Art. 8.2

Deelt u de mening dat – net als nu het geval is – de netbeheerder verantwoordelijk is voor het in kennisstellen van de aangeslotenen van elk voornemen tot wijziging van de aan de transportovereenkomst verbonden voorwaarden voor het transport van elektriciteit of gas?

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van het ontwerpbesluit houdende regels met betrekking tot de productie, het transport, de handel en de levering van elektriciteit en gas met uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets van de Autoriteit Consument en markt (ACM) (Kamerstuk 34 199, nr. 6). Zij blijven van mening dat de Kamer meer betrokken dient te worden bij de totstandkoming van deze wet. Energie is een basis-belang en daarom mag op tijd en zorgvuldigheid niet worden ingeboet. Ondanks dat de MR volgens de beantwoording alleen technische zaken of procedurele aspecten zal bevatten, is dit naar hun mening eens te meer een reden een voorhang te regelen. Als het allemaal zo eenvoudig ligt, hoeft u immers geen problemen te verwachten? Daarnaast wordt onder het kopje «Proces en gevolg» gesteld dat «er naar verwachting tussentijdse wijzigingen in de AMvB zijn die niet aan de Kamer worden voorgehangen. Deze leden hechten eraan mee te beslissen over besluiten als bijvoorbeeld «kleine velden» en «levering». De weg naar hernieuwbare energie is bochtig en ligt soms politiek gevoelig. Daarom houden de leden van de SP-fractie vast aan de voorhang! Zij maken nog steeds bezwaar tegen het feit dat zwaar geleund wordt op het uitgangspunt van de splitsingswet. Invoering van een nieuwe wet is een fijn moment om de «oude» te evalueren en biedt ruimte voor wetswijzigingen. Deze leden vinden de beantwoording op pagina 11 van het Nota n.a.v. Verslag (Kamerstuk 34 199, nr. 7) ronduit storend. Het is natuurlijk pertinente onzin te beweren dat het bij «tot volledige eigendomsontvlechting over te gaan niet van belang geweest of andere lidstaten hiertoe ook over zouden gaan». Dit was een van de essentiële punten uit het debat en was de hoofdreden dat in de Eerste Kamer de motie Doek/Sylvester (Kamerstuk 30 212, nr. H) heeft ingediend en met algemene stemmen is aangenomen. De motie roept de regering op om een besluit tot effectuering van een splitsing niet te nemen dan nadat duidelijk is dat de Europese Unie zal overgaan tot het vast stellen van een dergelijke richtlijn. «Ik kan deze motie omarmen, omdat wij van mening zijn dat het prima is als het zondergedwongen splitsing kan. Er hoeft geen reden voor gedwongen splitsing te zijn, als dat publieke en onafhankelijke netbeheer niet in gevaar komt: «Met deze toezegging heeft de Eerste Kamer het voorstel aanvaard. De richtlijn is er, maar biedt de keuze uit een drietal manieren om de splitsing plaats te laten vinden. De uitspraak van de hoge raad heeft verklaard dat «de splitsing niet in strijd is met het Europees recht». Dat klopt, het is immers een van de drie keuzes in manieren van splitsing. Maar staat er dat Europa eist dat op deze wijze gesplitst moet worden? Deze leden hechten aan beantwoording van de vraag uit de eerste inbreng: Het kabinet stelt bij alle wetten «geen kop te willen op EU-wetgeving». Waarom dan wordt vastgehouden aan een

keuze die door geen enkele lidstaat is gevolgd, is deze leden dan ook nog steeds een raadsel. Daarnaast vragen zij of de uitkomst van de hele exercitie heeft gebracht wat beoogd is?

Europees kader

De beantwoording van de vraag waarom geen gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om een nationaal fonds voor energie-efficiëntie op te richten is onduidelijk. Is het antwoord dat niet gekozen is voor een «nationaal fonds» maar voor ander instrumenten om de energie-efficiëntie te bevorderen? De leden van de SP-fractie vernemen graag welke maatregelen dat zijn. Zij houden vast aan de vraag of de richtlijn (2007/72/EG) werkelijk zo strikt is als in de beantwoording wordt gesteld. Is het werkelijk zo gesteld dat «op het punt van ontvlechting van een transmissiesysteembeheerder de richtlijn niet toe staat dat een nationale wetgever bij nieuwe wetgeving een nieuwe keuze maakt op dat punt». Waar staat deze stelling in de richtlijn beschreven? Is het niet zo dat de nationale wetgever een ontvlechting van een transmissiesysteembeheerder op een van drie manieren kan doen: namelijk OU, ITO of ISO. Doel is immers ontvlechting en niet de gemaakte keuze. Bent u bereid dit aspect te laten bestuderen door experts in EU-recht en de uitkomsten hiervan voor verder behandeling van de wet aan de Kamer te doen toekomen? Kunt u met droge ogen beweren dat hij deel uit wil maken van een Europa dat tot in de eeuwigheid eist aan het vasthouden van een eens gemaakte keuze ook als die aantoonbaar niet de juiste is? Wordt hier nu werkelijk beweerd dat een voor een land verkeerd uitwerkende keuze, tegen beter weten in gevolgd moet worden tot in de eeuwigheid? Wat zijn de mogelijkheden voor Nederland om de gesprekken hierover te heropenen?

Afsluitend op dit punt menen deze leden dat voorliggend voorstel zorgvuldig nagelopen dient te worden op het hanteren van Europese definities en nationale definities. Voorbeeld daarvan zijn de verschillende definities van «systeemgebruiker», «GDS», «directe lijn», «systeem», «transmissie- en distributiesysteembeheerder», «congestie» en «interconnector». De ACM heeft aangegeven dat interpretatieproblemen uitvoering en handhaving zullen bemoeilijken, waardoor zij minder effectief kunnen optreden. De leden van de SP-fractie verzoeken dringend de Kamer hierop welwillend tegemoet te treden. Zij zijn verheugd te vernemen dat op hun vraag over het verbod om werkzaamheden uit te besteden, gekozen is voor een nota van wijziging (Kamerstuk 34 199, nr. 8).

Kruisparticipatie aandelen

De leden van de SP-fractie zijn onvoldoende overtuigd van de meerwaarde van de mogelijkheden die deze wet gaat bieden. De vraag wat volgens de Europese regels een gecertificeerd volledig onafhankelijk infrastructuurbedrijf is, is niet beantwoord. Zij nemen geen genoegen met een verwijzing naar criteria, maar vragen een definitie. De criteria zijn ruim en vaag omschreven en bieden naar hun mening ruimte voor verschillen in de uitleg ervan. Deze uitbreiding van de wet voedt verder doorslaan in marktdenken. De uitleg van wezenlijke voordelen van het voornemen ontbreken. De mening dat «de investering bijdraagt aan de gedefinieerde publieke belangen en dus goed is voor Nederland» nemen zij niet volmondig over. Nederland wil een betrouwbaar net; dat ligt er en is in handen van de staat. Alle toeters en bellen met aandelen gerommel daar omheen dienen dit doel niet. Wat is het nut van een concurrentie tussen Europese transportroutes anders dan marktdenken?

De leden van de SP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van deze toets. De ACM is kritisch over het feit dat het ontwerpbesluit geen sterke financiële prikkels bevat voor de transmissiesysteembeheerder op zee om windparken tijdig te ontsluiten en om het systeem maximaal beschikbaar te houden. Nu mogen schadevergoedingen volledig doorbelast worden in de tarieven. Tevens ontbreekt de prikkel om schade te voorkomen wanneer het «eigen risico van tien miljoen euro» in een jaar is overschreden. Deze leden zouden graag een voorstel uitgewerkt zien om te voorzien in een eigen risico, ongeacht of er sprake is van grove nalatigheid. De onzekerheid over de risico's van een te laat opgeleverd net tast de financiering en kostendaling voor Wind op zee substantieel aan. Deze leden zijn van mening dat u met dit voorstel alles uit de kast haalt met het excuus van marktwerking en betaalbare tarieven, maar op het punt van Wind op Zee geeft u naar hun mening niet thuis. De kwestie gaswinning Groningen heeft geleerd dat er juist aan het begin van nieuwe mogelijkheden scherp onderhandeld, had moeten worden over de voorwaarden en niet alles meteen (zoals in 1963) moet worden weggegeven. Kunt u bevestigen dat op korte termijn – en overleg met de sector-begonnen wordt met het ontwerpen van een regeling?

Ook verwachten de leden van de SP-fractie duidelijkheid over de gewenste levensduur van het transmissiesysteem op zee. Bent u bereid om nogmaals te kijken naar de wijze van financiering vanuit RCR-investeringen? Is het nu inderdaad zo, dat van de reguliere wijze van financiering wordt afgeweken?

Wind op Zee is een nieuwe manier om Nederland in de toekomst te voorzien van energie. Daarom stellen deze leden voor dit onderdeel uit de voorliggende wet te lichten en separaat voor te leggen aan de Kamer. Dit om de snelheid en zorgvuldigheid van het proces te waarborgen. De andere onderdelen van de wet kunnen dan met voldoende tijd en zorgvuldigheid hun beslag krijgen. Iets dat nu naar mening van deze leden ontbreekt. Voorts krijgen zij graag een reactie op de door het ACM geconstateerde gebreken op het gebied van overgangsrecht. Daarnaast willen zij graag uitgebreid geïnformeerd worden over de consequenties van STROOM voor de uitvoeringslasten. Kunt u in een lijstje aangeven welke opmerkingen van het ACM zijn overgenomen, over welke onderdelen nog wordt onderhandeld en welke zijn afgewezen?

Prosumment

Door toename van het zelf opwekken en verbruiken achter de meter, krijgen consumenten steeds meer behoefte aan mogelijkheden voor meer differentiatie in capaciteitstarieven. Wat een consument nodig heeft aan aansluitcapaciteit, kan hij zelf in toenemende mate beïnvloeden door eigen opwek en opslag en slimme aansturing van zijn energiebehoefte. Logisch dat de consument dan niet meer betaalt dan nodig is. Laat artikel 6.1 van het Besluit ruimte voor een fijnmaziger capaciteitstarief? Op welke wijze gaat u burgers die energie aan het net leveren optimaal bedienen in dit wetsvoorstel? Op welke wijze worden kleinschalige initiatieven voldoende bediend met de voorstellen als gedaan in STROOM?

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennis genomen van het ontwerpbesluit elektriciteit en gas. Zij hebben hierover nog enkele vragen. Wat betreft het proces vragen of de voorliggende voorlegging in het kader van de voorhangprocedure van artikel 5.37 mogelijk is op basis van een wet die nog niet door beide Kamers is goedgekeurd. Welke rechtsgevolgen

heeft een wet die nog niet is aangenomen? Is de termijn van de voorhangprocedure dan geldig? Ondanks de goede wil van deze leden verzoeken zij om deze kwestie te onderbouwen.

De leden van de CDA-fractie hebben allereerst nog vragen over het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet (Kamerstuk 34 199). Deze leden stellen vast dat de lagere regelgeving behorende bij het wetsvoorstel Elektriciteits- en Gaswet niet voorgelegd hoeft te worden bij de Tweede Kamer, noch dat er beroep mogelijk is. Deelt u de mening dat het voorhangen van deze lagere regelgeving een democratisch besluit zou waarborgen? Bent u, waar mogelijk, hiertoe bereid? Daarnaast stellen deze leden vast dat het amendement Spies, Jansen (Kamerstuk 31 904, nr. 62) is weggelaten uit het wetsvoorstel. Waarom is deze bepaling uit de huidige Elektriciteits- en Gaswet niet overgenomen? Waarom ziet u af van deze verplichte jaarlijkse publicatie van een verslag van de afzonderlijke boekhouding van de netbeheerders? De leden van de CDA-fractie lezen dat de ACM in de eerste uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets u erop attent maakt dat de capaciteit van de ACM niet toereikend is om de taken op basis van de bestaande energieregelgeving uit te voeren. Bovendien komt daar nog de benodigde capaciteit bij de ACM voor de taken ten aanzien van het net voor wind op zee van het wetsvoorstel Elektriciteits- en Gaswet bij. Bent u voornemens om de capaciteit van de ACM met betrekking tot het wetsvoorstel te vergroten?

Artikel 4.9

Deze leden zijn van mening dat oneerlijke concurrentie voorkomen moet worden. Bent u bereid om de financiële transparantieplichtingen uit te breiden tot alle ondernemingen van de netbeheerdergroep? Hoe voorkomt u oneerlijke concurrentie? Zijn er andere mogelijkheden dan tijdrovende procedures bij de ACM bij een vermoeden van oneerlijke concurrentie? Op welke wijze kunnen marktpartijen aantonen dat er sprake is van oneerlijke concurrentie door dochters van netbeheerders als dit niet in het jaarverslag is terug te vinden, zo vragen deze leden? Wat denkt u ervan om een accountantsverklaring te introduceren waarmee commerciële dochters van netbeheerders kunnen laten zien dat er geen sprake is van ongeoorloofde bevoordeling? Hoe wilt u voorkomen dat het vormen van een fiscale eenheid door de systeembeheerder met andere groepsmaatschappijen van het infrastructuurbedrijf niet leidt tot het voornamelijk verrichten ten behoeve van de systeembeheerder? Kan worden voorkomen dat de systeembeheerder alle mogelijke financiële middelen onderbrengt bij andere groepsmaatschappijen van het infrastructuurbedrijf? Zo ja, hoe? Is het mogelijk en zou moeten worden voorkomen dat de systeembeheer deelneemt in bancaire stelsels van rente- en saldocompensatie met andere groepsmaatschappijen van het infrastructuurbedrijf? Hoe wordt voorkomen dat een infrastructuurbedrijf gebruik maakt van faciliteiten of andere «voordelen» die de netbeheerder hem biedt?

Artikel 5.1

Hoe beoogt u dat het in gebieden waar een warmtenet is of wordt aangelegd, de systeembeheerder niet automatisch ontheven is van de aansluitplicht voor een gasaansluiting en dat er in artikel 5.1 een verwijzing naar artikel 5.9 van de wet ontbreekt? Zou dit een verslechtering betekenen ten opzichte van de huidige bepaling in de Gaswet, doordat het mogelijk verplicht wordt om gasaansluitingen te realiseren in warmtegebieden, als daar maar geen systeem komt te liggen? Zo nee, waarom niet? Hoe verhoudt deze bepaling zich tot de warmtevisie waarin de vermindering van de gasafhankelijkheid van Nederland is opgenomen?

Is het zo dat een gemeente in een Omgevingsplan/bestemmingsplan kan besluiten over de energie-infrastructuur in een gebied en daarbij kan bepalen dat het gassysteem wordt uitgefaseerd? Of wordt door de ACM beslist waar een gasnet wordt uitgefaseerd? Indien een gassysteem wordt uitgefaseerd naar aanleiding van de beslissing van de gemeente, beslist de gemeente dan ook over compensatie van nog niet afgeschreven gassystemen, en impliciet ook over het tijdelijk naast elkaar bestaan van twee alternatieve energiesystemen? Is het mogelijk om systemen te verwijderen als de beslissing tot uitfaseren door de bevoegde instanties is genomen? Kunt u toelichten of de ACM de ruimte heeft om met de ongelijktijdige uitfasering en infasering van gassystemen en nieuwe systemen in haar regulering van de gassysteembeheerder rekening te houden?

Artikel 5.2

De leden van de CDA-fractie vragen om de schadevergoedingsregeling voor te laat aanleggen van het net voor wind op zee of bij uitval van het net op zee verschildt van de regelingen in andere Europese lidstaten, zoals Denemarken, Verenigd Koninkrijk en Duitsland. Zou u daarvan een overzicht kunnen geven?

Bent u voornemens om op korte termijn in overleg met de sector een regeling voor te bereiden ter directe en volledige compensatie van kosten als gevolg van te late oplevering van de netaansluiting op zee door TenneT en van schade als gevolg van uitval? Betekent artikel 5.2 lid 3 dat werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het windrijke seizoen uitgevoerd worden?

Artikel 5.3

Waarom kiest u in Artikel 5.3. van het ontwerp Besluit voor het creëren van een groot aantal uitzonderingen op de regeling inzake de enkelvoudige storingsreserve (N-1)? Hoe verzekert u dat deze uitzonderingen niet betekenen dat het hoge niveau van betrouwbaarheid van de elektriciteitsvoorziening in Nederland, die van groot belang is voor burgers en de concurrentiepositie van bedrijven, in gevaar komt, zo vragen deze leden? Kunt u deze wijziging onderbouwen? Is hier onderzoek naar gedaan en wat zijn de uitkomsten van dat eventuele onderzoek?

Artikel 5.4

Bent u bereid om het voorliggende besluit in lijn te brengen met het doel van de wet door systeembeheerders de ruimte te laten in het investeringsplan zodat zij kunnen onderbouwen welke investeringen in kabels en leidingen dan wel slimme alternatieven zoals opslag maatschappelijk optimaal zijn? Zo nee, waarom niet?

Artikel 5.5

Kunt u toelichten waarom de regeling, die is voorgenomen in artikel 5.5 voor wind op zee van het voorliggende besluit niet ook geldt voor noodzakelijk uitbreidingsinvesteringen van systeembeheerders, bijvoorbeeld via een bevoegdheid tot het opleggen van een bindende gedragslijn aan de systeembeheerder, zodat deze daadwerkelijk gerealiseerd wordt? Bent u bereid om deze regeling uit te breiden naar noodzakelijke uitbreidingsinvesteringen van systeembeheerders? Zo nee, waarom niet? Zou u andere waarborgen kunnen geven zodat systeemgebruikers zekerheid hebben dat noodzakelijke investeringen door systeembeheerders worden opgenomen en gerealiseerd?

Artikel 5.7 t/m 5.15

De leden van de CDA-fractie vragen of u vraag- en aanbodsturing, zoals opslag, als mogelijkheid ziet om bijvoorbeeld piekbelasting van het net te voorkomen. Hoe kijkt u naar lokaal congestiemanagement van regionale netbeheerders door het organiseren van een tender voor opslag en op- en afregelen van elektriciteitsproductie of afname, indien dit goedkoper is dan extra leidingcapaciteit aanleggen? Kan in uw ogen vraag- en aanbodsturing het beste door systeembeheerders ingekocht worden bij marktpartijen? Kunt u toelichten wat de voor- en tegens zijn van een ontheffingsmogelijkheid waarmee systeembeheerders kunnen experimenteren met vraagsturing? Kan een netbeheerder vraag- en aanbodsturing en de kosten ter voorkoming van pieken en dalen in de netbelasting meenemen in zijn gereguleerde kosten voor de aanleg en het onderhoud van het net, en laat artikel 5.4 lid 1 van het wetsvoorstel dit toe? Bent u bereid is om vrijwillige flexibele vraagsturing op te nemen in de wet? Zo nee, waarom niet? Waarom is zelfs een voor consumenten vrijwillige optie tot flexibele systeembeheer tarieven met de Wet en het voorliggende besluit uitgesloten, zo vragen deze leden? Bent u bereid om de mogelijkheid van vraagsturing toe te voegen aan artikel 5.11 lid 4 van het besluit? Zo nee, waarom niet?

Kunt u toelichten op welke wijze bij een «tijdelijke taak» zoals genoemd in artikel 5.34 automatisch het aanbod vanuit de markt gaat blokkeren, waardoor de voorwaarde in lid c een «self fulfilling prophecy» kan worden?

Zou het gewenst zijn dat systeembeheerders een fijnmaziger capaciteits-tarief qua staffels hanteren, zodat burgers met een zware belasting van het net door een piek-teruglevering door panelen of piekvraag door groot gebruik, meer betalen dan burgers met een veel vlakker gebruiksprofiel?

Artikel 5.16

In de nota van toelichting staat dat gas of elektriciteit dat wordt onttrokken door een eindafnemer maar niet betaald wordt, geen netverlies is maar een discussie over betaling die de verantwoordelijkheid is van de leverancier. Is het zo dat in het geval er geen leverancier bekend is op de aansluiting en de (regionale) netbeheerder deze klant niet heeft afgesloten, het netverlies aan gas (en elektriciteit) voor rekening en risico van de netbeheerder is? Zou het niet zo moeten zijn dat leveranciers uitsluitend volumes toegewezen krijgen voor klanten waarvoor zij conform de aansluitregisters verantwoordelijk zijn, c.q. een leveranciers-overeenkomst mee hebben?

Artikel 5.18

Kunt u toelichten of een slimme meter die uit staat onder de definitie op «afstand uitleesbare meetinrichting» valt? Zou de systeembeheerder bij weigering van een op afstand uitleesbare meter een meter moeten aanbieden die niet op afstand uitleesbaar is?

Artikel 5.22

Hoe wordt de privacy van de openbaar gemaakte gegevens beschermt? Hoe verzekert u dat de data op postcode- of wijkniveau niet permanent real-time beschikbaar zal zijn? Ziet u het risico dat de eis tot openbaarmaking van verbruiksdata van klanten het vertrouwen van klanten in de slimme meter kan schaden en op privacy- en veiligheidsissues kan stuiten? Hoe kijkt u naar een gedragscode van alle netbeheerders afgestemd met het College Bescherming Persoonsgegevens over welke

informatie, op welke wijze openbaar gemaakt wordt? Zou u bereid zijn om de regie van de opstellen hiervan op zich te nemen?

Artikel 5.34

Hoe bent u van plan te stimuleren dat meer partijen zoals coöperaties en vereniging van eigenaren gebruik gaan maken van de het Besluit Experimenten decentrale duurzame elektriciteitsopwekking? Is het de bedoeling dat derden, die niets met het experiment te maken hebben, ineens zijn gebonden aan voorschriften/beperkingen van het experimenten?

Artikel 6.1

De leden van de CDA-fractie vragen of artikel 5.9, lid 2, onderdeel b wetsvoorstel STROOM opgenomen term «afwijkende aansluiting» ruimte biedt aan de aangeslotene om de fysieke wijze van aansluiten te bepalen. Zo nee, waarom niet? Zo ja, bent u bereid deze opvatting dit in een regeling vast te leggen, bijvoorbeeld in artikel 6.1 van het besluit?

Artikel 6.2

Kunt u toelichten waarom, in tegenstelling tot elektriciteit en regionaal gastransport, de tarieven voor landelijk transport gas niet transparant bij aangeslotenen in rekening worden gebracht maar verplicht versleuteld moeten worden in de prijs van een m³ gas van de leverancier? Kan dit voor gas niet op dezelfde manier geregeld kunnen worden als voor elektriciteit? Waarom niet?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het Ontwerpbesluit elektriciteit en gas en hebben hier nog een aantal vragen over.

Algemeen

Deze leden merken op dat het Ontwerpbesluit via voorhang naar de Kamer is gestuurd op basis van een voorhangbepaling van een wet die nog door de Kamer aangenomen moet worden. Kunt u de staatsrechtelijke basis hiervan nader verklaren? Betekent het verlopen van de termijn voor de voorhangprocedure op 18 september 2015, terwijl de behandeling van het Ontwerpbesluit waarschijnlijk pas later zal plaats vinden, eigenlijk dat de Kamer een Ontwerpbesluit aanvaardt, terwijl de bijbehorende wet nog niet is aangenomen? Zij merken op dat tijdens de behandeling van de bovenliggende wet in de Kamer het altijd mogelijk is dat er nog amendementen zullen worden ingediend en aangenomen, waardoor ook de onderliggende regelgeving zal moeten worden aangepast. Zal de wijziging van het Ontwerpbesluit dan opnieuw langs de Kamer komen en daarna ook opnieuw aan de Raad van State worden voorgelegd? Deze leden willen daarbij ook weten of een dergelijke dubbele procedure niet uiteindelijk alleen maar vertraging zal opleveren. Kunt u nader uitleggen waarom in het geval van de Omgevingswet werd beargumenteerd dat de onderliggende regelgeving niet gelijktijdig met de wet kon worden aangeboden, en dit bij de Wet elektriciteit en gas blijkbaar weer wel kan?

Investeringsplan

De leden van de D66-fractie lezen dat systeembeheerders een investeringsplan maken waarin zij ingaan op investeringen die gedaan moeten worden teneinde voorziene risico's te verkleinen. Zij vragen of er vanuit het investeringsplan ook expliciet een signaalfunctie naar u zal uitgaan wanneer de systeembeheerders verwachten grote extra investeringen te moeten doen, die wellicht door ander beleid voorkomen zouden kunnen worden.

Experimenteerruimte

De leden van de D66-fractie lezen dat verenigingen en coöperaties een ontheffing kunnen krijgen om te experimenteren ten behoeve van duurzame energieopwekking voor maximaal tien jaar. Komt er aan het einde van die tien jaar bij ieder experiment ook een officieel evaluatiemoment, waarbij wordt besloten wat er met de resultaten van het experiment zal gebeuren en of de wet- en regelgeving zal worden herzien? Kunt u nader uitleggen hoe de consumentenbescherming en keuzevrijheid bij experimenten gewaarborgd zal blijven. Kan een deelnemer aan een experiment, of die woonachtig is in een gebied waarin een experiment wordt uitgevoerd, altijd ook een andere energieaanbieder kiezen? Hoeveel aanvragen voor experimenten zijn bij u al bekend? Hoe gaat u stimuleren dat meer partijen gebruik gaan maken van de experimenteerruimte? De leden van de D66-fractie vragen u nader te duiden op welke partijen artikel 5.34 van het Ontwerpbesluit betrekking kan hebben en hoe de ontheffing van deze partijen gecontroleerd wordt.

Regels inzake meten

De leden van de D66-fractie vragen hoe de privacy van mensen met een kleine aansluiting bij de op afstand uitleesbare meetinrichtingen gewaarborgd wordt. Ook willen deze leden weten of mensen met een kleine aansluiting een op afstand uitleesbare meetinrichting kunnen weigeren of de gegevensuitwisseling mogen uitzetten, indien zij dit willen.

Aansluitingen

Zij lezen in artikel 5.1 van het Ontwerpbesluit dat een systeembeheerder in een gebied waar een andere warmtevoorziening zich bevindt of gaat bevinden geen distributienet voor gas hoeft aan te leggen. Deze leden merken echter op dat het hier alleen lijkt te gaan om systemen en niet om gasaansluitingen. Kunt u verduidelijken of systeembeheerders, indien er een andere voorziening van warmte is of zal komen, ook zijn ontheven voor de aansluitplicht van een gasaansluiting? Op welke termijn zal er een afwegingskader zijn met betrekking tot de aansluitplicht van gas?

Congestie management voor elektriciteit

De leden van de D66-fractie zijn van mening deze dat sturing op vraag en aanbod interessante mogelijkheden biedt om kosten van systeemverzwaring te voorkomen. Dit lijkt nu niet mogelijk op basis van de regels voor congestie management. Zal dit vraagstuk expliciet aan bod komen bij de AMvB «tijdelijke taken voor netwerkbeheerders», waarbij met een officieel evaluatiemoment wordt bekeken of het op termijn ook onderdeel kan worden van de wet- en regelgeving? Ook vragen deze leden of u bereid bent om deze AMvB aan de Kamer voor te leggen.

II Antwoord / Reactie van de Minister

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie

Opbouw van dit besluit

De leden van de PvdA-fractie vroegen wat er gebeurt als het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet wordt geamendeerd en het wetsvoorstel en het ontwerp van het Elektriciteits- en gasbesluit niet meer op elkaar aansluiten. Zij vroegen daarbij of het nieuwe ontwerpbesluit naar de Tweede Kamer wordt gestuurd.

Het ontwerp van het Elektriciteits- en gasbesluit is gebaseerd op het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet zoals dat thans bij uw Kamer aanhangig is. Het wetsvoorstel kent voor een aantal onderwerpen die bij algemene maatregel van bestuur worden uitgewerkt een voorhangbepaling. Om de uitwerking van het wetsvoorstel voor uw Kamer inzichtelijk te maken heb ik het gehele ontwerpbesluit aan uw Kamer voorgelegd. Daarnaast heb ik het ontwerp van het Elektriciteits- en gasbesluit in dit stadium aan uw Kamer voorgelegd om inwerkingtreding van het wetsvoorstel op 1 januari 2016 mogelijk te maken. Inwerkingtreding op die datum is van belang voor de uitvoering van het Energieakkoord en daarmee voor de energietransitie. Conform het Energieakkoord start eind dit jaar de eerste tender voor wind op zee, waardoor het van belang is dat dan duidelijkheid bestaat over het transmissiesysteem op zee. Het wetsvoorstel kan niet in werking treden als de onderliggende regelgeving niet gereed is. Gelet op het proces van het ontwerpbesluit – consultatie, behandeling in de ministerraad, voorhang, advies van de Afdeling advisering van de Raad van State – zou het op een later moment voorhangen van het ontwerpbesluit inwerkingtreding per 1 januari 2016 onmogelijk maken. Voor zover het zou gaan om uitwerking van onderwerpen zonder voorhangverplichting is er geen verplichting om het ontwerpbesluit opnieuw voor te leggen. Mocht uw Kamer amendementen aannemen die raken aan bepalingen in het besluit waar een voorhangverplichting voor geldt, dan zal ik uw Kamer uiteraard informeren over de wijze waarop in het besluit met deze specifieke onderdelen zal worden omgegaan.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of het wetsvoorstel Elektriciteits- en Gaswet nu bijna 70 verwijzingen voor nadere uitwerking bij algemene maatregel van bestuur bevat en of dit veel meer is dan tot nu toe. In het wetsvoorstel zijn 68 delegatiegrondslagen opgenomen (65 in het oorspronkelijke wetsvoorstel en 3 bij de nota van wijziging). In de Elektriciteitswet 1998 zijn 35 en in de Gaswet 29 delegatiegrondslagen opgenomen voor nadere uitwerking bij of krachtens algemene maatregel van bestuur.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of voor veel belangrijke uitwerkingen bij algemene maatregel van bestuur geen voorhangprocedure is opgenomen in het wetsvoorstel zodat over deze onderdelen geen parlementaire controle is en er ook geen gang naar de rechter mogelijk is. Bij het opstellen van het wetsvoorstel is scherp gekeken naar het neerleggen van de hoofdlijnen en politieke keuzes op het niveau van wet. Nadere uitwerking daarvan is waar nodig mogelijk bij algemene maatregel van bestuur. Technische aspecten of zaken van procedurele aard kunnen bij ministeriële regeling worden uitgewerkt. Met deze verdeling is geprobeerd recht te doen aan het primaat van de wetgever en het belang dat in het kader van de energietransitie niet onnodig aan flexibiliteit wordt ingeboet door het vastleggen van details op het niveau van wet. In dit licht is ook gekeken bij welke onderwerpen parlementaire betrokkenheid gewenst is. Naar mijn opvatting is dat bij het bepalen

hoeveel slimme meters op welk moment ter beschikking moeten worden gesteld, tijdelijke taken voor systeembeheerders, ruimte om te experimenteren en het bij koninklijk besluit laten vervallen van de mogelijkheid maximumtarieven voor de levering aan kleinverbruikers vast te stellen. Dit zijn onderwerpen die vooral om praktische redenen op het niveau van een AMvB worden geregeld, maar die zich ook zouden kunnen lenen voor regeling op wetsniveau. Om die reden is voor deze delegatiegrondslagen een voorhangprocedure voorgesteld.

Tegen wet- en regelgeving is geen beroep mogelijk; dat gegeven verandert niet met het wetsvoorstel. Maar het is niet zo dat het wetsvoorstel ertoe zou leiden dat allerlei zaken waartegen belanghebbenden nu in beroep kunnen gaan in regelgeving worden opgenomen. De meeste delegatiegrondslagen die het wetsvoorstel kent zijn delegatiegrondslagen die ook in de huidige wetgeving bestaan. In ieder geval worden de mogelijkheden van partijen om in beroep te gaan tegen concrete besluiten niet verminderd.

De leden van de PvdA-fractie vroegen naar de bereidheid om voor alle belangrijke (toekomstige) algemene maatregelen van bestuur onder de Elektriciteits- en Gaswet een expliciete voorhangprocedure op te nemen. De structuur van de lagere regelgeving onder het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet is dat er één algemene maatregel van bestuur en één ministeriële regeling zal zijn. Op onderdelen zijn voorhangbepalingen van toepassing en eenmalig is het integrale ontwerpbesluit voorgelaten. Indien na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel onderwerpen aan de Elektriciteits- en gaswet worden toegevoegd, zal bekeken worden of nadere uitwerking bij algemene maatregel is vereist en of het onderwerp van dien aard is dat voorhang daarbij passend is. Dit zal per onderwerp worden beoordeeld.

Tot slot vroegen deze leden of de lagere regelgeving behorende bij het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet altijd aan de Tweede Kamer moet worden voorgehangen zodat het democratisch besluit gewaarborgd is. Wijzigingen van het Elektriciteits- en gasbesluit worden voorgehangen op het moment dat het gaat om uitwerking van delegatiegrondslagen die een wettelijke voorhangprocedure kennen. Zoals hierboven is aangegeven zal voor nieuwe onderwerpen van geval tot geval worden bekeken of een voorhangprocedure passend is. Het opnemen van voorhangbepalingen voor alle grondslagen is niet wenselijk en dit is ook niet het uitgangspunt van het wetsvoorstel. Het is van belang om meer principiële zaken op het niveau van het wetsvoorstel te regelen en daarnaast een zekere flexibiliteit te houden om binnen die kaders verder invulling te geven in lagere regelgeving, zoals welke vergunningen en ontheffingen precies worden meegenomen in een rijkscoördinatieprocedure. De ministeriële regeling zal alleen technische zaken of procedurele aspecten bevatten; daarvoor is geen voorhang voorzien.

Aanwijzing en certificering

De leden van de fractie van de PvdA vroegen of, in geval er geen leverancier bekend is op de aansluiting en de systeembeheerder deze klant niet heeft afgesloten, het netverlies voor rekening en risico van de systeembeheerder is. Ook vroegen deze leden of leveranciers uitsluitend volumes toegewezen kunnen krijgen voor klanten waarvoor zij conform de aansluitregisters verantwoordelijk zijn. In het ontwerpbesluit wordt bepaald dat netverliezen een verantwoordelijkheid zijn van de systeembeheerder. In de toelichting is daarbij opgemerkt dat niet betaalde energie als gevolg van een discussie met de eindafnemer geen netverlies is, maar de verantwoordelijkheid van de leverancier. Indien een systeembeheerder een aangeslotene niet afsluit

ondanks dat op de aansluiting geen leverancier is geregistreerd, is dit de verantwoordelijkheid van de systeembeheerder.

De regels over het toewijzen van de elektriciteits- en gasvolumes zijn op voorstel van de gezamenlijke systeembeheerders vastgelegd in de codes van de Autoriteit Consument en Markt (verder: ACM). Het wetsvoorstel noch het ontwerpbesluit brengen verandering in die regels.

De leden van de PvdA-fractie vroegen voorts of de passage in de nota van toelichting dat «gas of elektriciteit dat wordt onttrokken door een eindafnemer maar niet betaald wordt, geen netverlies is maar een discussie over betaling die de verantwoordelijkheid is van de leverancier», alleen gas of elektriciteit kan zijn dat onttrokken wordt door een eindafnemer op grond van een leveranciersovereenkomst.

Dit hoeft niet altijd het geval te zijn. Een leverancier is verantwoordelijk voor levering van elektriciteit en gas aan de aangeslotenen waarvoor de leverancier geregistreerd staat als leverancier, ongeacht of de leverancier daadwerkelijk een overeenkomst heeft afgesloten met de betreffende aangeslotene. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat een leverancier door een eigen fout geen leveranciersovereenkomst met een eindafnemer heeft gesloten, terwijl hij dit wel aan de systeembeheerder doorgeeft en voor deze eindafnemer als leverancier geregistreerd staat. Discussie over betaling van geleverde energie is in zo'n geval ook de verantwoordelijkheid van de leverancier.

Investeringsplan

De leden van de PvdA-fractie vroegen om in te gaan op de kritiek die de Algemene Rekenkamer (ARK) recent heeft gegeven op de manier waarop ACM toeziet op de noodzaak en de kosteneffectiviteit van de investeringen van de systeembeheerders.

Zoals ook aangegeven in mijn reactie op het rapport van de ARK (Kamerstuk 28 165, nr. 192) was door mij al geconstateerd dat de rolverdeling tussen de betrokken partijen voor het toetsen van de noodzakelijkheid van de investeringen van systeembeheerder niet altijd duidelijk afgebakend is. Het kabinet heeft dit per brief van 18 juni 2014 over de wetgevingsagenda STROOM aan de Tweede Kamer gemeld (Kamerstuk 31 510, nr. 49) en aangekondigd dat hiervoor een wetswijziging wordt voorbereid. De nieuwe procedure van het investeringsplan in het wetsvoorstel sluit aan op de aanbevelingen die de ARK in haar rapport doet.

Daarnaast had de ARK kritiek op de werkwijze van ACM, omdat zij bij haar beoordeling van de kosten van TenneT's grote investeringen niet nagaat of TenneT voor de goedkoopste oplossing kiest. Wat betreft deze toetsing is er naar mijn oordeel geen reden voor structurele aanpassingen in rollen en verantwoordelijkheden. Het is hierbij belangrijk te benadrukken dat het bij investeringen in de uitbreiding van een transmissiesysteem nooit uitsluitend kan gaan om «de goedkoopste oplossing», zoals in het rapport van de ARK wordt gesuggereerd. Dit schetst een verkeerd beeld van de totstandkoming van bijvoorbeeld een nieuwe hoogspanningsverbinding. Kosten zijn vanzelfsprekend een belangrijke factor, maar moeten in een dichtbevolkt land als Nederland afgewogen worden tegen andere factoren, zoals een goede ruimtelijke inpassing en maatschappelijk draagvlak. Daarnaast is het essentieel dat er wettelijk vastgelegde natuur- en milieueisen zijn, waaraan voldaan moet worden. Kosten kunnen dus niet altijd de doorslaggevende factor zijn. Als er op grond van deze totale afweging eenmaal een tracé voor een nieuwe verbinding is vastgesteld, gaat het erom dat TenneT de gekozen variant zo efficiënt mogelijk aanlegt. ACM houdt hier toezicht op en voert doelmatigheidstoetsen uit in het kader van de tariefregulering. Dit laatste aspect heeft de ARK niet meegenomen in haar rapport.

De leden van dezelfde fractie vroegen of ACM toeziet op het doorlopen proces en niet op de inhoud van de investeringsplannen.

Een belangrijk onderwerp bij het wijzigen van de procedure rondom de investeringen is het beleggen van de taken en verantwoordelijkheden bij de juiste eigenaar. Deze rolverdeling ziet er als volgt uit:

- de systeembeheerder zorgt dat het investeringsportfolio aansluit bij ontwikkelingen en toont nut en noodzaak van de investeringen aan;
- de systeemgebruikers kunnen eventuele omissies in de investeringsplannen aan de systeembeheerder kenbaar te maken via een consultatieprocedure;
- ACM beoordeelt de kwaliteit en onderbouwing van de investeringsplannen en toetst deze aan het wettelijk kader;
- de Minister van Economische Zaken toetst de investeringsplannen van de transmissiesysteembeheerders aan de ontwikkelingen in de energiemarkt.

De systeembeheerder beschrijft en onderbouwt in het investeringsplan alle noodzakelijke uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. Concreet gaat het erom dat duidelijk wordt welke ontwikkelingen de systeembeheerder ziet, tot welke systeemrisico's dit leidt, welke mogelijkheden er zijn om daarmee om te gaan en tot welke investeringen dat moet leiden. Op basis van voornoemde analyse stelt de systeembeheerder een ontwerp investeringsplan op. Het ontwerp investeringsplan wordt openbaar geconsulteerd door de systeembeheerder. Dit is in feite een eerste toets door de systeemgebruikers op de noodzaak van de geplande investeringen. Na verwerking van de zienswijzen wordt het ontwerp investeringsplan getoetst door ACM op vormvereisten, deugdelijkheid van de financiële onderbouwing en de onderbouwing van de noodzaak van de investeringen. De kern van deze toets is of de systeembeheerder in redelijkheid tot een dergelijk plan heeft kunnen komen en of hij – bij onzekere ontwikkelingen – op een verstandige manier rekening heeft gehouden met verschillende scenario's. Er wordt dus door ACM getoetst of de voorgestelde investeringen noodzakelijk zijn, door middel van een toets op de onderbouwing van de investeringen. Het is niet de bedoeling dat ACM het werk van de systeembeheerder nog eens overdoet. ACM moet naar aanleiding van het investeringsplan kunnen instemmen met de voorgestelde investeringen op basis van een heldere en adequate onderbouwing van de noodzaak. Wanneer het plan volgens ACM niet voldoet op het gebied van de vormvereisten, de deugdelijkheid van de financiële onderbouwing of de onderbouwing van de noodzaak kan ACM aan de systeembeheerder een bindende gedragslijn opleggen.

De fractieleden van de PvdA vroegen of ACM op basis van artikel 21 van de Elektriciteitswet 1998 de taak heeft om de investeringsplannen inhoudelijk te beoordelen, maar dit niet doet.

Onder de huidige regelgeving zijn de systeembeheerders verplicht om iedere twee jaar een kwaliteits- en capaciteitsdocument (KCD) ter toetsing aan ACM voor te leggen. Het doel van het in artikel 21 van de Elektriciteitswet 1998 bedoelde KCD is een periodieke toetsing van de uitvoering van de wettelijke taak van de systeembeheerder om een betaalbare en betrouwbare levering te garanderen. Hierbij toetst ACM op procesniveau de noodzaak van (voorgenomen) investeringen, onder andere door een gedegen risicoanalyse van de systeembeheerder te verlangen. Het KCD-traject is cyclisch in die zin dat de verbeterpunten, die ACM in de zogeheten eindbrief benoemt, de opmaat vormen voor het volgende KCD. Op die manier prikkelt ACM de systeembeheerders om de kwaliteit van de bedrijfsvoering, de risicoanalyses en efficiëntie van voorgenomen investeringen permanent te verbeteren.

Dezelfde leden vroegen of er te weinig fte op deze taak wordt ingezet en of dit geen kerntaak van ACM zou moeten zijn.

Momenteel wordt er door ACM gemiddeld genomen zo'n 2,5 fte ingezet voor het toetsen van de kwaliteits- en capaciteitsdocumenten en de advisering van de Minister van Economische Zaken over meldingen op basis van de Regeling melding aanleg- of uitbreidingsinvestering. ACM is als onafhankelijke toezichthouder zelf verantwoordelijk voor de vertaling van de wetgeving naar de toezichtspraktijk en daarmee de inzet van voldoende fte voor de uitvoering van haar taken.

ACM geeft aan dat het huidige systeem een relatief efficiënte vorm van toezicht betreft, vooral gebaseerd op outputsturing, die duidelijk minder capaciteit voor het houden van toezicht vergt dan een systeem met meer sturing op input.

Hoewel het beperken van toezichtslasten van belang is, heb ik ervoor gekozen in het wetsvoorstel uit te gaan van meer sturing op de input. Het belang van de systemen en de omvang van de investeringen die daarmee gemoeid zijn rechtvaardigen dit. Er moet op korte en lange termijn voldoende capaciteit beschikbaar zijn om aan een in redelijkheid te verwachten vraag naar transport van elektriciteit en gas te voldoen, waarbij systeembeheerders in toenemende mate te maken krijgen met de effecten van de transitie naar een duurzamer energiesysteem. Gelet op het belang van deze taken zijn regels gesteld ten aanzien van de systeemplanning- en uitbreiding. De regels dienen ervoor te zorgen dat noodzakelijke investeringen tijdig uitgevoerd worden, dat de systeembeheerder efficiënte investeringen terug kan verdienen en dat de verantwoordelijkheden van de betrokken partijen duidelijk zijn. Het wetsvoorstel vervangt om deze reden het KCD door het investeringsplan. ACM moet naar aanleiding van het investeringsplan kunnen instemmen met de voorgestelde investeringen op basis van een heldere en adequate onderbouwing van de noodzaak. Wanneer het plan volgens ACM niet voldoet op het gebied van de vormvereisten, de deugdelijkheid van de financiële onderbouwing of de onderbouwing van de noodzaak kan ACM aan de systeembeheerder een bindende gedragslijn opleggen.

Deze leden vroegen ook in hoeverre de procedure om tot optimale investeringsplannen te komen verandert door het ontwerpbesluit en hoe het KCD hierin past.

In het huidige systeem blijkt er onduidelijkheid te zijn over het moment waarop de noodzaak van de investeringen wordt vastgesteld. Het wetsvoorstel voorziet in een tweejaarlijkse verplichting voor de systeembeheerder tot het indienen van een investeringsplan en het hanteren van een kwaliteitsborgingssysteem. Het huidige KCD komt hierdoor komen te vervallen. De nieuwe procedure van het investeringsplan in het wetsvoorstel heeft een robuuste structuur van consultatie, toetsing en vaststelling van het investeringsplan. Daarmee wordt geborgd dat de investeringen uit het vastgestelde investeringsplan noodzakelijk zijn en de systeembeheerder wordt geacht deze uit te voeren.

De leden van de fractie van de PvdA vroegen of de hoeveelheid in te zetten fte in overeenstemming wordt gebracht met de nieuwe regels. ACM is als onafhankelijke toezichthouder verantwoordelijk voor de vertaling van de wetgeving naar de toezichtspraktijk en daarmee de inzet van voldoende fte voor de uitvoering van haar taken. In de resultaten van haar uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets heeft ACM aangegeven dat de uitvoeringslasten ten aanzien van investeringsplannen zullen toenemen door een intensivering van de toetsing.

De leden van de PvdA-fractie vroegen in hoeverre vraag- en aanbodsturing een mogelijke optie is om landelijke en/of lokale overbelasting van het net te voorkomen.

Onderscheid moet worden gemaakt tussen vraag- en aanbodsturing voor de balanshandhaving en voor het oplossen van een tekort aan transport-

capaciteit. Op dit moment maken TenneT en GTS reeds gebruik van vraag- en aanbodsturing voor balanshandhaving.

Vraag- en aanbodsturing wordt ook gebruikt op het moment dat sprake is van een tekort aan transportcapaciteit. Hiervoor wordt congestiemanagement ingezet. Congestiemanagement is echter tijdelijk van aard; op langere termijn moet de systeembeheerder zorgdragen voor voldoende transportcapaciteit.

Het is nog te vroeg om te bepalen of vraag- en aanbodsturing een alternatief kan bieden voor het uitgangspunt dat systeembeheerders moeten voorzien in voldoende transportcapaciteit. Duidelijk is dat sturing van vraag en aanbod interessante mogelijkheden biedt om kosten van systeemverzwaring te voorkomen. Het betekent echter ook dat er daarmee gekozen zou worden voor een systeem dat op piekmomenten afhankelijk is van bereidheid van burgers en bedrijven om verbruik of productie in de tijd te spreiden. Als die bereidheid er op enig moment niet is zal ingegrepen moeten worden om te voorkomen dat het systeem overbelast raakt en componenten beschadigd raken. Dit roept een aantal vragen op. Wie krijgt bijvoorbeeld de bevoegdheid om in te grijpen door burgers of bedrijven tijdelijk af te koppelen van het systeem? Op basis waarvan wordt die keuze gemaakt? Hoe kan worden geborgd dat elektriciteit en gas voor iedereen op alle momenten tegen een redelijke prijs beschikbaar blijven?

Deze vragen zijn maar een voorbeeld van hoe complex vraagstukken en de uitwerking daarvan op de energiemarkt kunnen zijn. Bij een onderwerp dat zo belangrijk is in het dagelijks leven als energie is een stapsgewijze aanpak daarom verstandiger dan in één keer een fundamentele herziening doorvoeren. Om deze reden is gekozen voor ruimere mogelijkheden tot experimenten, zodat op basis van praktijkervaring tot robuuste oplossingen gekomen kan worden.

Dezelfde leden vroegen of distributiesysteembeheerders aan lokaal congestiemanagement mogen doen indien dit goedkoper is dan extra te investeren in systeemverzwaring. Verder vroegen deze leden of vraag- en aanbod sturing in eigen beheer georganiseerd kan worden of eventueel ook door systeembeheerders ingekocht kan worden via marktpartijen, die deze diensten kunnen ontwikkelen in samenwerking met hun afnemers. Het wetsvoorstel biedt ruimte voor toepassing van verschillende technieken doordat het niet voorschrijft op welke wijze de systeembeheerders invulling aan hun wettelijke taken geven. Een systeembeheerder kan in een wijk voorzien in voldoende transportcapaciteit tijdens pieken door verzwaring van het systeem, maar bijvoorbeeld ook door plaatsing van een batterij in de wijk. Hierbij dient een systeembeheerder zich uiteraard wel aan de regels inzake onafhankelijkheid te houden. Een systeembeheerder kan dus niet betrokken zijn bij levering van energie vanuit batterijen.

In het wetsvoorstel worden geen voorstellen gedaan gericht op vraagsturing. Het wetsvoorstel bevat geen belemmeringen voor marktpartijen om producten te ontwikkelen en aan te bieden die het voor elektriciteitsafnemers aantrekkelijk maken om hun verbruik beter af te stemmen op het aanbod. Of het nodig en wenselijk is in de toekomst aanpassingen te doen aan wet- en regelgeving voor het ontsluiten van vraagsturing kan blijken uit experimenten of een onderzoek naar flexibilisering van transporttarieven dat ik dit najaar wil laten uitvoeren. Over de uitkomsten verwacht ik uw Kamer eind dit jaar te informeren.

In het geval dat systeembeheerders een wettelijke taak zouden krijgen om vraag- en aanbodsturing toe te passen, ligt het voor de hand dat marktpartijen hierbij betrokken worden en dat kosten van systeembeheerders worden meegenomen in de gereguleerde kosten van het systeem. Verder wordt verwezen naar de beantwoording van de vorige vraag van deze leden.

De fractieleden van de PvdA vroegen waarom een voor consumenten vrijwillige optie tot flexibele systeembeheertarieven met het wetsvoorstel en het voorliggende ontwerpbesluit is uitgesloten.

Een optie tot flexibele systeembeheertarieven is noch met het wetsvoorstel, noch met het ontwerpbesluit uitgesloten. Dynamische of flexibele transporttarieven zijn verenigbaar met zowel het huidige wettelijk kader als de wettelijke tariefstructuur die in het wetsvoorstel wordt voorgesteld. Ook in het ontwerpbesluit is de mogelijkheid voor (meer) dynamische transporttarieven opgehouden. Met het wetsvoorstel worden echter geen concrete stappen gezet voor de invoering van flexibele transporttarieven. Het flexibiliseren van transporttarieven kan vele vormen aannemen en het is niet duidelijk hoeveel een dergelijke systeemwijziging zou opleveren en kosten. Ook kan invoering van flexibele transporttarieven zeer grote lastenverschuivingen met zich meebrengen. Daarom ben ik van plan om flexibilisering van transporttarieven te laten onderzoeken en de uitkomsten met uw Kamer te delen. Ik verwacht uw Kamer daar eind dit jaar over te informeren. Ondertussen kunnen partijen op grond van het Besluit experimenten decentrale duurzame elektriciteitsopwekking al experimenteren met dynamische transporttarieven. Ervaringen uit deze experimenten worden betrokken bij toekomstige keuzes over flexibele systeemtarieven.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of gevallen waar zich, ondanks systeemverzwaring, congestie voordoet zich er voor lenen om ervaring op te doen met de effecten en (on)mogelijkheden van het inzetten van vraagsturing. Verder vroegen deze leden om de mogelijkheid van vraagsturing toe te voegen aan artikel 5.11, vierde lid, van het ontwerpbesluit dan wel een ontheffingsmogelijkheid op te nemen waarmee mogelijk wordt gemaakt dat systeembeheerders met toepassing van vraagsturing experimenteren.

Vraagsturing als onderdeel van congestiemanagement is opgenomen in artikel 5.11 van het ontwerpbesluit. Dat beperkt zich evenwel tot aangesloten met een grote aansluiting. In de eerste plaats is dat, omdat de komende jaren bij aangesloten met een grote aansluiting voldoende flexibiliteit aanwezig is om succesvol congestiemanagement toe te kunnen passen. Daarnaast is in de komende jaren nog niet voorzienbaar dat het praktisch mogelijk is dat aangesloten met een kleine aansluiting meedoen aan congestiemanagement. Hiervoor zou een complex ICT-systeem ingericht moeten worden. Op dit moment acht ik het daarom niet nuttig aangesloten met een kleine aansluiting (al dan niet verplicht) mee te laten doen met congestiemanagement. Verder verwijs ik voor de beantwoording korthedshalve naar de beantwoording van vergelijkbare vragen van de fractie van de PvdA over vraag- en aanbodsturing.

Schadevergoeding

De leden van de PvdA-fractie vroegen hoe wordt bepaald of en wanneer precies de fundering van een windpark op zee af is.

De vraag of de fundering gereed is speelt een rol indien een windparkexploitant een beroep op een recht op schadevergoeding wil doen. Het is in dat geval aan de windparkexploitant om redelijkerwijs aannemelijk te maken dat de fundering gereed is. Het zal afhankelijk zijn van het ontwerp van het windpark wat precies tot de fundering gerekend moet worden. In het ontwerpbesluit worden daar geen gedetailleerde regels over gesteld om te voorkomen dat bepaalde funderingstechnieken worden benadeeld.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de ministeriële regeling waarin het rekenmodel voor schadevergoeding wordt uitgewerkt aan de Kamer wordt voorgelegd en of het model op het Duitse systeem zal lijken.

De ministeriële regeling zal alleen een technische uitwerking van het wetsvoorstel en het ontwerpbesluit bevatten. Dat geldt ook voor het rekenmodel. Het uitgangspunt van de schadevergoedingsregeling wordt reeds door het wetsvoorstel gegeven: schade die wordt geleden wordt vergoed en dat wordt berekend aan de hand van wat geproduceerd had kunnen worden. De ministeriële regeling zal alleen de specifieke rekenmethode bevatten. Daarbij zal niet het Duitse systeem gevolgd worden. Het Duitse systeem gaat uit van meting van de windsnelheid per turbine om tot een hele gedetailleerde bepaling van productieverlies te komen. Ik acht een dergelijk systeem niet wenselijk voor de uitvoerbaarheid en eenvoud van de regeling. Hoe de rekenmethodiek wel wordt vormgegeven wordt momenteel onderzocht. Bij dat onderzoek worden belanghebbenden betrokken. Naar verwachting is dit onderzoek eind oktober gereed. Gelet op de technische inhoud van de ministeriële regeling zijn er geen voornemens om deze bij uw Kamer voor te hangen.

Dezelfde leden vroegen of op korte termijn – in overleg met de sector – begonnen wordt met het ontwerpen van een regeling ter directe en volledige compensatie van kosten als gevolg van te late oplevering van het transmissiesysteem op zee en van schade als gevolg van uitval. De in het wetsvoorstel opgenomen schadevergoedingsregeling zorgt in combinatie met de SDE+ subsidie ervoor dat windparkexploitanten in beginsel geen schade lijden door te late oplevering of storing. Dit is voor de windparkexploitanten een grote verbetering ten opzichte van de huidige situatie waarin zij volledig opdraaien voor problemen met de infrastructuur op zee.

De windparkexploitanten hebben echter aangegeven een nog ruimere schadevergoedingsregeling te willen. Dat kan alleen als de SDE+ systematiek wordt aangepast, omdat anders een overlap zou ontstaan tussen schadevergoeding en subsidie. Ik acht de regeling zoals opgenomen in het ontwerpbesluit voor alle partijen redelijk, maar ik ben altijd bereid voorstellen van de sector serieus te bekijken. Gelet op het feit dat bij een ruimere schadevergoedingsregeling ook aanpassing van de SDE+ aan de orde zou moeten zijn is dat overigens niet iets dat reeds zijn weerslag kan hebben voor de eerste tender voor wind op zee en dus ook niet op het ontwerpbesluit.

Markteffecten

De leden van de fractie van de PvdA vroegen op basis waarvan in de nota naar aanleiding van het verslag gesteld werd dat de data op postcode- of wijkniveau niet permanent real-time beschikbaar zal zijn.

In de nota naar aanleiding van het verslag werd ingegaan op mogelijke gevaren van openbare informatie over verbruik op postcode- of wijkniveau. Gelet op het feit dat de meeste op afstand uitleesbare meters op dit moment slechts eenmaal per dag worden uitgelezen en het feit dat openbaarmaking van de geaggregeerde verbruiksdata via de leveranciers of systeembeheerders moet lopen, ligt het niet voor de hand dat dit via een permanente datastroom gaat. Dit nog los van de vraag in hoeverre real-time verbruiksdata op postcode- of wijkniveau de komende jaren van enig nut kan zijn voor een partij. Aangezien de openbare informatie alleen op het niveau van een postcode of wijk wordt gegeven is deze niet te herleiden naar een individuele consument. Uiteraard moet de systeembeheerder bij de informatieverstrekking handelen in overeenstemming met de Wet bescherming persoonsgegevens, waardoor geborgd is dat informatie niet te herleiden mag zijn tot individuele huishoudens.

Dezelfde leden vroegen of het feit dat niet is bepaald welke en hoe data openbaar wordt gemaakt ertoe kan leiden dat dit per systeembeheergebied kan gaan verschillen.

Ik heb er vertrouwen in dat de partijen in de energiesector gezamenlijk tot een passende set aan openbare informatie kunnen komen. De verschillende systeembeheerders hebben zich verenigd in Netbeheer Nederland. Binnen dit gremium worden ook afspraken gemaakt over het openbaar maken van verbruiksdata. Naar aanleiding hiervan verwacht ik geen grote regionale verschillen in de wijze waarop de markt wordt gefaciliteerd. Mocht dat evenwel toch spaak lopen dan kan alsnog in regelgeving het een en ander worden uitgewerkt.

De leden van de PvdA-fractie vroegen naar de bereidheid toe te zien dat er een gedragscode komt van alle systeembeheerders die is afgestemd met het College Bescherming Persoonsgegevens over welke informatie, op welke wijze openbaar wordt gemaakt.

In artikel 5.22, eerste lid, onderdeel c, van het wetsvoorstel staat dat een systeembeheerder alle informatie openbaar maakt die bijdraagt aan een doeltreffende mededinging en een efficiënte werking van de markt, voor zover redelijkerwijs te genereren uit de informatie waarover de systeembeheerder beschikt op basis van de uitvoering van zijn wettelijke taken. In artikel 5.22, vierde lid, van het wetsvoorstel wordt bepaald dat een systeembeheerder vertrouwelijk om moet gaan met gegevens waarvan hij de vertrouwelijkheid kent of moet kennen. Uiteraard moet de systeembeheerder bij de informatieverstrekking handelen in overeenstemming met de Wet bescherming persoonsgegevens. Voor het borgen van de privacy van consumenten volstaat de Wet bescherming persoonsgegevens. Sinds 1 juli van dit jaar publiceren bijvoorbeeld alle distributiesysteembeheerders reeds via hun eigen website de gemiddelde jaarverbruiksdata van hun klanten op geaggregeerd niveau. In het Energieakkoord is afgesproken om informatie die nuttig is voor de energietransitie door de systeembeheerders actief openbaar wordt gemaakt. De data komt voor heel het land beschikbaar en kan dus door marktpartijen gebruikt worden. De gegevens worden hiertoe geanonimiseerd en samengevoegd zodat ze niet naar individuele huishoudens herleidbaar zijn.

De systeembeheerders hanteren reeds een gedragscode «Verwerking van Persoonsgegevens door Netbeheerders in het kader van Installatie en Beheer van Slimme Meters bij Kleinverbruikers». Het College Bescherming Persoonsgegevens heeft verklaard dat deze gedragscode, gelet op de bijzondere kenmerken van de sector, een juiste uitwerking vormt van de Wet bescherming persoonsgegevens en andere wettelijke bepalingen betreffende de verwerking van persoonsgegevens. In deze gedragscode is bijvoorbeeld aangegeven voor welke doeleinden een systeembeheerder persoonsgegevens mag verwerken.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of een gemeente in een omgevingsplan/bestemmingsplan kan besluiten over de energie-infrastructuur in een gebied, en daarbij kan bepalen dat het gassysteem wordt uitgefaseerd.

Een gemeente kan hiertoe besluiten in een bestemmingsplan (in de Omgevingswet: omgevingsplan). De feitelijke ontheffing van de aansluitplicht voor gas ontstaat doordat ACM een gebied aanwijst als gebied met warmtenet op basis van artikel 5.3, tweede lid, van het wetsvoorstel. Tegen omgevingsplannen en besluiten van ACM staat bezwaar en beroep open.

De leden van de PvdA-fractie vroegen voorts of de gemeente eveneens beslist over compensatie voor gastoestellen en de nog niet afgeschreven gassystemen, en impliciet ook over het tijdelijk naast elkaar bestaan van twee alternatieve energiesystemen.

Bij de aanleg van een warmtenet dat de plaats inneemt van een gassysteem zijn vele partijen en belanghebbenden betrokken. Een gemeente zal in samenwerking met systeembeheerders, andere bedrijven

en eindgebruikers een plan opstellen waarin ook over de compensatie besloten wordt. Het wetsvoorstel legt niet vast hoe er wordt omgegaan met eventuele compensatie voor aangeslotenen, omdat dit samenhangt met de introductie van een warmtesysteem en het in dat kader moet worden gezien. Eventuele compensatie voor systeembeheerders voor een nog niet afgeschreven gassysteem valt onder de tariefregulering van ACM.

Voorts vroegen deze leden of ACM ruimte heeft om met ongelijktijdigheid van uitfasering en infasering in haar regulering van de gassysteembeheerder rekening te houden.

ACM heeft deze ruimte. Dit betekent overigens niet dat er bij een warmte-initiatief lichtzinnig over de versnelde afschrijving van een systeem voor gas gedacht kan worden, omdat het uiteindelijk maatschappelijke kosten oplevert. Voor een objectieve beoordeling van een warmte-initiatief acht ik het van belang dat de totale maatschappelijk kosten in kaart gebracht worden

De leden van de PvdA-fractie vroegen of in de gebieden waar een gassysteem wordt uitgefaseerd (na aanwijzing als warmtegebied door ACM) voor de systeembeheerder onder strikte randvoorwaarden en compensatie de mogelijkheid bestaat om aansluitingen te verwijderen. Een gasaansluiting kan alleen op verzoek van de aangeslotene worden verwijderd. De aangeslotene heeft immers ook betaald voor de aansluiting. Mogelijk zijn aangeslotenen bereid mee te werken aan het verwijderen van aansluitingen als daar compensatie tegenover staat. Het is echter niet aan de systeembeheerder om die compensatie te bieden, omdat dit niet tot zijn wettelijke taken behoort. Omdat het compensatie betreft die samenhangt met het introduceren van een warmtesysteem zal in dat kader moeten worden gezien of en hoe de aangeslotenen gecompenseerd worden.

Dezelfde leden vroegen of artikel 6.1 van het ontwerpbesluit ruimte laat voor een fijnmaziger capaciteitstarief.

Artikel 6.1 van het ontwerpbesluit bepaalt dat de transporttarieven voor aangeslotenen met een kleine aansluiting afhankelijk zijn van de aansluitcapaciteit. Dat laat de huidige staffeling van het capaciteitstarief voor kleinverbruikers ongemoeid en staat ook andere, bijvoorbeeld meer gedetailleerde staffeling toe.

Dezelfde leden vroegen of het gewenst is dat systeembeheerders een fijnmaziger capaciteitstarief hanteren, zodat burgers met bijvoorbeeld een zware belasting van het systeem door een piek-teruglevering door panelen of piekvraag door groot gebruik, meer betalen dan burgers met een veel vlakker gebruiksprofiel.

Ik merk op dat capaciteitstarieven alleen in rekening gebracht worden bij systeemgebruikers met een kleine aansluiting. Bij alle andere aansluitingen geldt reeds dat een hogere belasting (afname) van het systeem leidt tot een hoger tarief. Kleine aansluitingen zijn qua omvang relatief klein en de mate waarop zij het systeem maximaal kunnen belasten is daarom beperkt. De verschillen in de belasting van het systeem van verschillende aangeslotenen met een kleine aansluiting, en daarmee ook de vereiste investeringen in het systeem die daaruit volgen, zijn daarom relatief klein. Bovendien geldt dat de meeste elektriciteitsmeters van aangeslotenen met een kleine aansluiting niet in staat zijn de (piek)belasting van het systeem te meten. Een verdergaande staffeling van het capaciteitstarief zou dus een verdergaande staffeling van aansluitgroottes vereisen. Het staat niet vast dat de verschillen in gemiddelde piekbelasting van verschillende aansluitgroottes zo groot zijn dat zij aparte tarifiering vereisen.

Een hoger transporttarief door teruglevering van elektriciteit ligt in ieder geval niet voor de hand. Uitgangspunt voor het transporttarief voor elektriciteit is dat het in rekening wordt gebracht bij alle aangeslotenen die elektriciteit onttrekken aan het systeem. Voor invoeding op het elektriciteitsstelsel wordt geen tarief in rekening gebracht. Het is belangrijk vanuit de tariefstructuur aangeslotenen met een kleine aansluiting die terugleveren aan het systeem (prosumenten) en grootschalige productie gelijk te behandelen.

Artikel 4.9

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de financiële transparantieplichtingen uitgebreid kan worden tot alle ondernemingen van de infrastructuurgroep.

Artikel 4.9 van het ontwerpbesluit bevat een opsomming van handelingen van een systeembeheerder die een oneerlijk voordeel op zouden leveren voor een infrastructuurbedrijf. De reden dat het van belang is om oneerlijke voordelen te voorkomen, is dat concurrenten van het infrastructuurbedrijf in hun groep niet kunnen beschikken over een systeembeheerder met een monopolie op de wettelijke taken en gereguleerde inkomsten. Er is geen reden de bepalingen ook van toepassing te verklaren op andere delen van de infrastructuurgroep, omdat iedere onderneming binnen een groep (financiële) verbanden tussen verschillende rechtspersonen kan leggen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen hoe de Minister de actieve rol van de publieke aandeelhouders in het infrastructuurbedrijf beziet bij eventuele tekortkomingen in de wet- en regelgeving voor infrastructuurbedrijven. Ook vroegen zij hoe de publieke aandeelhouders actiever kunnen worden gemaakt.

Eigendom van de systemen draagt bij aan het waarborgen van het publiek belang van betrouwbaarheid van de systemen. In het geval dat de overheid meer zeggenschap wenst dan in wet- en regelgeving is vast te leggen, dan zal zij de activiteiten in een andere vorm moeten (laten) uitvoeren. De noodzaak van extra zeggenschap is afhankelijk van hoe goed publieke belangen kunnen worden omschreven. Als publieke belangen niet goed omschreven of afgebakend kunnen worden, kan een grotere betrokkenheid bij de totstandkoming van een product of dienst gewenst zijn (de zogenaamde niet-contracteerbare belangen).

Niet-contracteerbare publieke belangen laten zich per definitie moeilijk omschrijven. Een voorbeeld is de luchthaven Schiphol. Schiphol vervult vanwege zijn mainportfunctie een belangrijke rol voor de bereikbaarheid en economie van Nederland. Het behouden van de mainportfunctie is echter moeilijk in contracten of wetgeving te definiëren en wat daarvoor nodig is kan aan verandering onderhevig zijn, mede door de dynamiek in de luchtvaartsector en de daaruit volgende uitdagingen. Wet- en regelgeving is dan een relatief statisch instrument, dat niet altijd goed aansluit bij snel veranderende omstandigheden. Als de overheid een zodanig strategisch belang hecht aan de mainport, kan extra zeggenschap, met een meer flexibel karakter, gewenst zijn. Deze lijn is ook opgenomen in de nota deelnemingenbeleid rijksoverheid 2013. De rijksoverheid voert als aandeelhouder de lijn uit, die daarin is opgenomen. Het is aan decentrale overheden om hun eigen deelnemingenbeleid vast te stellen.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of een infrastructuurbedrijf de rol van programmaverantwoordelijke mag vervullen. Een infrastructuurbedrijf mag op basis van artikel 4.6 van het wetsvoorstel niet handelen in elektriciteit of gas. Hierom mag een infrastructuurbedrijf de rol van programmaverantwoordelijke niet dragen. Bovendien beperkt

artikel 4.14 van het wetsvoorstel de handelingen en activiteiten van het infrastructuurbedrijf tot een limitatieve lijst. Deze lijst die bij algemene maatregel van bestuur aangevuld kan worden bevat geen handelingen of activiteiten waarbij programmaverantwoordelijkheid gedragen wordt.

Artikel 5.1

De leden van de PvdA-fractie vroegen of in gebieden waar een warmtenet is of wordt aangelegd, de systeembeheerder automatisch ontheven is van de aansluitplicht voor een gasaansluiting en of er in artikel 5.1 een verwijzing naar artikel 5.9 van het wetsvoorstel ontbreekt.

Artikel 5.1 van het ontwerpbesluit moet in combinatie met artikel 4.3, zesde lid, van het wetsvoorstel worden gelezen. Artikel 4.3, zesde lid, geeft aan dat buiten het gebied van de systeembeheerder de wettelijke taken van de systeembeheerder, waaronder de aansluitplicht, niet van toepassing zijn. Door een gebied aan te wijzen als warmtegebied is er voor dat gebied geen systeembeheerder voor gas meer en derhalve geen aansluitplicht voor gas.

In het verlengde vroegen dezelfde leden of deze bepaling een verslechtering inhoudt ten opzichte van de huidige bepaling in de Gaswet, doordat het mogelijk verplicht wordt om gasaansluitingen te realiseren in warmtegebieden, als daar maar geen systeem komt te liggen. Dat is niet het geval. De systeembeheerder is ontheven van de aansluitplicht.

De leden van de PvdA-fractie vroegen tot slot over dit thema hoe de vermeende aansluitplicht zich verhoudt tot de warmtevisie waarin staat dat de gasafhankelijkheid van Nederland moet afnemen.

Het wetsvoorstel biedt een duidelijk instrumentarium, namelijk de besluiten van ACM op grond van artikel 5.1 van het ontwerpbesluit om warmtegebieden aan te wijzen. De aansluitplicht vervalt bij een dergelijke aanwijzing. ACM zal in de besluitvorming de besluiten van een gemeente over een warmte gebied volgen.

Artikel 5.2

De fractieleden van de PvdA vroegen of artikel 5.2, derde lid, betekent dat werkzaamheden aan het transmissiesysteem op zee zoveel mogelijk buiten het windrijke seizoen uitgevoerd worden.

Artikel 5.2, derde lid, van het ontwerpbesluit bepaalt inderdaad dat zo goed mogelijk rekening wordt gehouden met de verschillen in windaanbod in de verschillende seizoenen. Dat betekent overigens niet dat altijd de afweging zo uitvalt dat onderhoud in windarme periodes plaatsvindt. De transmissiesysteembeheerder op zee zal meerdere kabels en platforms hebben te onderhouden en het zal niet altijd mogelijk blijken om tegen aanvaardbare kosten al het onderhoud in dezelfde perioden te doen. Het verschil in windaanbod tussen perioden zal wel altijd een belangrijk onderdeel moeten zijn van de afweging van de transmissiesysteembeheerder op zee.

Artikel 5.5

Dezelfde leden vroegen of ook op land een systeembeheerder bij het realiseren van een aansluiting een schadevergoeding zou moeten betalen als hij de aansluiting niet tijdig volgens afspraak heeft gerealiseerd, en zo niet daarmee het aansluiten van een productie-installatie voor de opwekking van duurzame elektriciteit op land niet benadeeld wordt ten opzicht van wind op zee.

De compensatieregeling rond het transmissiesysteem op zee is tot stand gekomen op basis van specifieke issues die spelen bij windenergie op zee. In de eerste plaats zijn offshore windprojecten technisch aanzienlijk complexer dan windprojecten op land. Zo speelt bijvoorbeeld de afhankelijkheid van gespecialiseerde schepen die beperkt beschikbaar zijn. In de tweede plaats zijn offshore windparken door de complexiteit en de risico's die spelen kapitaalintensiever dan projecten op land. In de derde plaats moet het transmissiesysteem op zee nog geheel worden aangelegd, terwijl het op land alleen om veel beperktere systeemuitbreidingen of zelfs alleen het aanleggen van een aansluiting gaat. Tot slot is het transmissiesysteem op land redundant aangelegd en zal het transmissiesysteem op zee dat omwille van maatschappelijke efficiëntie niet zijn, waardoor het risico op storingen wel iets groter is voor windparken op zee.

Deze specifieke situatie voor windenergie op zee rechtvaardigt een compensatieregeling waarmee ook wordt voorkomen dat risico's onnodig worden meegenomen in de aanvragen voor SDE+ van de windparkontwikkelaars. Op land spelen deze aspecten niet of veel minder. Er kan dan ook niet gezegd worden dat productie-installaties op land benadeeld worden ten opzichte van windparken op zee. Voor zover op land specifieke issues spelen wordt daar ook aandacht aan besteed. Zo speelt op land dat het voor tijdige realisatie van systeemuitbreidingen of aansluitingen ten behoeve van windparken van belang is dat systeembeheerders in een vroeg stadium aan de slag kunnen met voorbereidingen. Om die reden wordt voor windenergie op land in het wetsvoorstel een specifieke oplossing voorgesteld rond de investeringsplannen van systeembeheerders, waardoor systeembeheerders eerder systeemuitbreidingen ten behoeve van windenergie op land kunnen voorbereiden en realiseren.

Artikel 5.7 – 5.15

Dezelfde leden vroegen of vraag- en aanbodsturing, zoals opslag, een mogelijk goedkope optie is om bijvoorbeeld piekbelasting van het systeem te voorkomen.

Kortheidshalve wordt voor de beantwoording van deze vraag verwezen naar het antwoord op een vergelijkbare vraag van de leden van de PvdA-fractie.

Dezelfde leden vroegen of distributiesysteembeheerders aan lokaal congestiemanagement mogen doen via het organiseren van een biedladder voor opslag en op/afregelen van elektriciteitsproductie of afname, indien dit goedkoper is dan extra leidingcapaciteit aanleggen. Kortheidshalve verwijs ik naar mijn antwoord op een vergelijkbare vraag van de leden van de PvdA-fractie.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of een systeembeheerder vraag- en aanbodsturing en de kosten ter voorkoming van pieken en dalen in de systeembelasting mag meenemen in zijn gereguleerde kosten voor de aanleg en onderhoud van het systeem, en of artikel 5.4, eerste lid, van het wetsvoorstel dit toestaat.

In het voorliggend wetsvoorstel worden geen voorstellen gedaan gericht op vraagsturing door systeembeheerders. Of het nodig en wenselijk is in de toekomst aanpassingen te doen aan wet- en regelgeving voor het ontsluiten van vraagsturing door systeembeheerders kan blijken uit experimenten die worden uitgevoerd in het kader van het Besluit experimenten decentrale duurzame elektriciteitsopwekking. De achtergrond van deze keuze is toegelicht in antwoord op de vraag van de leden van de PvdA-fractie over vraag- en aanbodsturing.

Artikel 5.10

De PvdA-fractieleden vroegen of de volgorde in het Besluit congestiemanagement elektriciteit voor het afschakelen van productie de juiste volgorde is en ook als zodanig zou moeten worden opgenomen in artikel 5.10 van het ontwerpbesluit.

Dat is inderdaad het geval en ik zal dan ook het ontwerp van het Elektriciteits- en gasbesluit op dit punt aanpassen. De volgorde ziet er dan als volgt uit:

- 1°. andere productie-installaties dan genoemd onder ten tweede tot en met ten vijfde;
- 2°. productie-installaties voor hoogrenderende warmtekrachtkoppeling;
- 3°. productie-installaties die uitsluitend gebruik maken van een hernieuwbare energiebron die kan worden opgeslagen om op een later tijdstip te worden aangewend voor de productie van elektriciteit;
- 4°. afvalverbrandingsinstallaties die deels elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen opwekken;
- 5°. productie-installaties die uitsluitend gebruik maken van een hernieuwbare energiebron die niet kan worden opgeslagen om op een later tijdstip te worden aangewend voor de productie van elektriciteit.

De leden van dezelfde fractie vroegen of de eis tot openbaarmaking van verbruiksdata van klanten het vertrouwen van klanten in de slimme meter kan schaden en op privacy- en veiligheidsissues kan stuiten.

In artikel 5.22, vierde lid, van het wetsvoorstel wordt bepaald dat een systeembeheerder betrouwbaar moet gaan met gegevens waarvan hij de betrouwbaarheid kent of moet kennen. Uiteraard moet de systeembeheerder bij de informatieverstrekking conform het wetsvoorstel handelen in overeenstemming met de Wet bescherming persoonsgegevens. Voor het borgen van de privacy van consumenten volstaat de Wet bescherming persoonsgegevens. Bij het openbaar maken van informatie gegenereerd door middel van de slimme meter moeten partijen zich ook aan deze privacyregelgeving houden. In de praktijk is bijvoorbeeld te zien dat de gemiddelde jaarverbruiksdata op geaggregeerd niveau worden gepubliceerd. De gegevens zijn hiertoe geanonimiseerd en samengevoegd zodat ze niet naar individuele huishoudens herleidbaar zijn. Er zal dus geen sprake zijn van het openbaar maken van verbruiksdata van individuele klanten. Het wettelijk kader voor het borgen van de privacy van individuele klanten is afdoende. In die zin zie ik geen risico voor het vertrouwen van consumenten in de slimme meter en voor privacy- en veiligheidsissues. ACM en het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) zien toe op navolging van de regels omtrent privacy door de systeembeheerders.

De leden van de PvdA-fractie vroegen of erop toe wordt gezien dat er een gedragscode komt van alle systeembeheerders afgestemd met het College Bescherming Persoonsgegevens over welke informatie, op welke wijze openbaar wordt gemaakt.

Kortheidshalve verwijs ik hierbij naar het antwoord op de vraag van de leden van deze fractie onder bovenstaand kopje «Markteffecten».

Artikel 5.33 – 5.47

De leden van de PvdA-fractie vroegen waarom derden, die niet bij het experiment betrokken zijn, toch gebonden kunnen zijn aan bepalingen krachtens het experiment.

In de experimenten met decentrale opwekking worden (delen van) de wettelijke taken uitgevoerd door verenigingen van eigenaren of coöperaties (houders van een ontheffing voor experimenten). Om ervoor te zorgen dat iedereen, dus ook de niet-deelnemers aan het experiment, in het werkgebied van die ontheffinghouder met die ontheffinghouder als

nieuwe systeembeheerder overeenkomsten kan sluiten over de kosten en de aansluiting is het nodig dat de ontheffing voor het experiment ook de rechten en plichten van niet-deelnemers ten opzichte van de ontheffinghouder regelt, net zoals dat het wetsvoorstel dat doet voor systeembeheerders.

De leden van de PvdA-fractie vroegen hoe gestimuleerd gaat worden dat meer partijen dan coöperaties en verenigingen van eigenaren gebruik gaan maken van het Besluit experimenten decentrale duurzame elektriciteitsopwekking.

De bepalingen van het genoemde besluit zijn overgenomen in het ontwerpbesluit en beogen consumenten en andere aangeslotenen met een kleine aansluiting van elektriciteit de mogelijkheid te geven zelf elektriciteit op te wekken en te distribueren (in het geval van projectnetten) dan wel met de voorwaarden van transport en distributie te laten experimenteren door de ter plaatse aanwezige systeembeheerder (in het geval van grote experimenten). In beide gevallen gaat het erom dat elektriciteitsgebruikers zelf zeggenschap verwerven over hun energievoorziening. Bij die zeggenschap hoort een minder prominente rol voor de toezichthouder. De vorm die daarvoor is gekozen is die van de coöperatie of de vereniging van eigenaren. Wanneer andere partijen dan de directe energiegebruikers in een experimenteergebied belangstelling hebben voor een experiment, is het zoeken naar c.q. oprichten van een daarvoor benodigde coöperatie of vereniging de aangewezen weg. Hierbij kunnen geïnteresseerden gebruik maken van partijen die helpen met het opzetten van een experiment. Deze aanpak wordt in de communicatie rond het genoemde Besluit expliciet meegenomen.

Artikel 6.2

De leden van de fractie van de PvdA vroegen waarom, in tegenstelling tot elektriciteit en regionaal gastransport, de tarieven voor landelijk transport gas niet transparant bij aangeslotenen in rekening worden gebracht maar verplicht versleuteld moeten worden in de prijs van gas.

De transporttarieven van de transmissiesysteembeheerder voor gas worden transparant in rekening gebracht. De tarieven worden direct in rekening gebracht bij programmaverantwoordelijken. De door de ACM vastgestelde hoogte van de transporttarieven wordt per invoed- en afleverpunt op de websites van GTS en ACM gepubliceerd. Het is bovendien onjuist om te stellen dat artikel 6.2, eerste lid, onderdeel d, van het ontwerpbesluit verplicht dat de tarieven voor landelijk transport versleuteld worden in de prijs van gas. Het betreffende onderdeel regelt bij welke partijen de transmissiesysteembeheerder voor gas haar transporttarieven in rekening mag brengen. Het is ook onjuist om te stellen dat de tariefssystematiek voor de transmissiesysteembeheerder voor gas op dezelfde wijze geregeld zou kunnen worden als voor elektriciteit. Belangrijke randvoorwaarden voor de tariefssystematiek van transmissiesysteembeheerders voor gas zijn immers op Europees niveau vastgelegd: op grond van verordening 715/2009 zijn zij bijvoorbeeld verplicht een systeem met invoed- en aflevertarieven te hanteren. Een systematiek gelijk aan die van het transmissiesysteem voor elektriciteit wordt dus belet door Europese regelgeving. Bovendien acht ik volledige stroomlijning van de tariefstructuur onwenselijk omdat zij zou leiden tot (zeer) grote herverdelingseffecten.

Eén van de uitgangspunten van de tariefssystematiek van de transmissiesysteembeheerder voor gas is dat transporttarieven bij programmaverantwoordelijken in rekening gebracht worden en niet bij distributiesysteembeheerders. Op dit punt zou de tariefssystematiek mogelijk meer gelijk getrokken kunnen worden met die van het transmissiesysteem voor elektriciteit. Hier hebben onder andere de fractieleden van de PvdA op

gewezen in het verslag. Bij nota van wijziging is daarom in artikel 6.5 van het wetsvoorstel een opening gecreëerd om transporttarieven van de transmissiesysteembeheerder ook bij distributiesysteembeheerders voor gas in rekening te brengen. Bij algemene maatregel van bestuur kan de systematiek op die manier in de toekomst gewijzigd worden. Tegelijkertijd moet oog zijn voor het feit dat het een systeemwijziging betreft waarvan betrokkenen nog niet alle gevolgen in kaart hebben gebracht. Daarom wordt vooralsnog vastgehouden aan de bestaande tariefstructuur en blijft het oorspronkelijke uitgangspunt voor de tariefstructuur gehandhaafd.

Artikel 8.2

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de systeembeheerder verantwoordelijk is voor het in kennis stellen van de aangeslotenen van elk voornemen tot wijziging van de aan de transportovereenkomst verbonden voorwaarden voor het transport van elektriciteit of gas.

In het leveranciersmodel is de leverancier verantwoordelijk voor het factureren en innen van de tarieven van de systeembeheerder bij aangeslotenen met een kleine aansluiting. Om de leverancier in staat te stellen deze taak uit te voeren dient de systeembeheerder de leverancier op toereikende wijze in kennis te stellen van tariefwijzigingen en wijzigingen van de voorwaarden. De systeembeheerder blijft zelf verantwoordelijk voor het in kennis stellen van de aangeslotenen van wijzigingen in het tarief en of de voorwaarden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie vroegen of eventueel te verwachten problemen de reden zijn om de ministeriële regeling niet voor te hangen.

Dat is niet het geval. Het primaat van de wetgever wordt met het wetsvoorstel geëerbiedigd door alle belangrijke keuzes op het niveau van wet vast te leggen. Voor een goede werking van een wet is het veelal nodig enkele zaken uit te werken, zonder dat dit politieke keuzes vergt. Dat kan via een algemene maatregel van bestuur of een ministeriële regeling. Het voorhangen van dergelijke regelgeving is een uitzondering op het uitgangspunt dat het parlement niet rechtstreeks betrokken is bij totstandkoming van lagere regelgeving. In het wetsvoorstel ben ik bij een aantal delegatiegrondslagen tot de conclusie gekomen dat een dergelijke uitzondering daarvoor van belang is. Ik zie echter geen reden om de uitzondering tot regel te verheffen en alle lagere regelgeving voor te hangen. Met het verwachten van problemen heeft dat niets te maken.

De leden van de SP-fractie vroegen waarom wordt vastgehouden aan eigendomssplitsing als nationale kop, terwijl het kabinetsstandpunt is om geen nationale koppen op EU-regelgeving te hanteren.

Met uitvoering van de motie Doek/Sylvester c.s. (Kamerstuk 30 212, nr. H) werd het groepsverbod ingevoerd. In de motie Doek/Sylvester c.s. werd de regering verzocht het groepsverbod niet in werking te laten treden, tenzij duidelijk zou zijn dat in de Europese Unie zou worden overgegaan tot volledige eigendomssplitsing of het publiek en onafhankelijk netbeheer in gevaar zou komen. Dit laatste kon volgens de motie het geval zijn indien sprake zou zijn van het verrichten van buitenlandse activiteiten en/of het aangaan van internationale allianties dan wel dat sprake zou zijn van concurrentieverstorende gedragingen. De motie is op 21 november 2006 met algemene stemmen aangenomen. De toenmalige Minister van Economische Zaken heeft zowel mondeling tijdens het debat als nadien schriftelijk bevestigd de motie naar de letter en de geest uit te voeren en onverwijld met de Kamer in overleg te treden en het koninklijk besluit te slaan wanneer daar conform het dictum van de motie aanleiding toe zou bestaan. Op 7 juni 2007 heeft de toenmalige Minister middels een

brief de beide Kamers der Staten-Generaal op de hoogte gebracht van haar besluit om het groepsverbod in werking te laten treden op 1 juli 2008. Dit besluit was gebaseerd op de waardering van de in gang gezette ontwikkeling van verdere expansie van (buitenlandse) commerciële activiteiten door de toen (nog) geïntegreerde energiebedrijven sinds 21 november 2006 (o.m. de aankoop van Indaver door Delta, en de publieke wens van Nuon en Essent om ook in het buitenland actief te worden). Deze ontwikkelingen en activiteiten leidden tot de conclusie dat deze risico's voor het publiek en onafhankelijk netbeheer met zich mee konden brengen.

De toenmalige Minister van Economische Zaken heeft toen onder meer aangegeven dat een Europese aanpak geen noodzakelijke voorwaarde is voor eigendomsontvlechting op nationaal niveau gelet op het belang van de bescherming van het Nederlandse netwerk. Tevens is aangegeven dat het besluit niet gebaseerd was op individuele gevallen, en dat het beoordelen en duiden van elk individueel geval van uitbreiding van commerciële activiteiten aan de hand van de motie Doek/Sylvester c.s. een omvangrijke toezicht inspanning zou vergen. Ook zou een dergelijk oordeel periodiek moeten worden herhaald omdat een bepaalde activiteit mogelijk nu geen gevaar oplevert voor het onafhankelijk netbeheer, maar het onvoorspelbaar zou zijn of dat een jaar later in de snel veranderende wereld ook nog zou gelden. Negatieve invloeden van commerciële activiteiten op het systeembeheer dienen te allen tijde voorkomen te worden. Het groepsverbod voorkomt dit. Deze doelstellingen zijn onverminderd actueel. Niet splitsen betekent dat onder de huidige omstandigheden de systeembeheerders steeds meer het risico lopen dat hun financiële buffers worden aangesproken om onrendabele productie in stand te houden.

De leden van dezelfde fractie vroegen of de uitkomst van splitsing heeft gebracht wat beoogd is.

Het is nog niet mogelijk om uitspraken te doen over de effecten van de Won dan wel de Won te evalueren, omdat belangrijke delen hiervan in 2014 nog onverbindend waren en een aantal energiebedrijven de wettelijke verplichtingen niet heeft geïmplementeerd. Ook andere beleids- en marktontwikkelingen moeten worden meegewogen, waardoor het individuele effect van de verschillende ontwikkelingen niet goed kan worden gekwantificeerd. De signalen zijn dat de elektriciteitsmarkt in Nederland goed werkt nu de Nederlandse elektriciteitsprijzen en de mate van keuzevrijheid voor consumenten een positief beeld geven ten opzichte van omringende landen. Consumenten kunnen bijvoorbeeld kiezen uit een groot (en nog steeds toenemend) scala van aanbieders en doen dat ook. Waar in 2012 nog 12% overstapte van leverancier, was dat in 2014 al ongeveer 19%, één van de hoogste switchpercentages in de Europese Unie.

Europees kader

De leden van de SP-fractie vroegen waarom niet gekozen is voor een nationaal fonds maar voor andere instrumenten om de energie-efficiëntie te bevorderen, en welke maatregelen dat zijn.

In de nota naar aanleiding van het verslag is aangegeven dat bij de implementatie van richtlijn 2012/27 niet gekozen is voor een nationaal fonds maar voor andere instrumenten om de energie-efficiëntie te bevorderen. Hierbij is weggevallen dat er geen algemeen fonds maar wel een specifiek fonds voor energiebesparing in de bebouwde omgeving is opgericht. Dit is een invulling van de alternatieve beleidsmaatregelen op grond van artikel 7 van deze richtlijn. Deze maatregel is onderdeel van een pakket aan maatregelen die zijn afgesproken in het Energieakkoord. De afspraken over energiebesparing richten zich op de gebouwde omgeving,

op het vergroten van de energie-efficiëntie in de industrie, de agrarische sector en het overige bedrijfsleven en op energiebesparing in mobiliteit en transport. De afspraken uit het Energieakkoord zijn opgenomen als alternatieve beleidsmaatregelen voor richtlijn 2012/27. Maatregelen betreffen onder andere het hierboven genoemde specifieke fonds en de invoering van een energielabel voor energiebesparing in de bebouwde omgeving. Voor het behalen van energie-efficiëntie in de maakindustrie en agrosectoren betreffen maatregelen onder andere de verbetering van de handhaving van de Wet milieubeheer, de inrichting van een expertisecentrum, het uitvoeren van een pilot voor een Energie Prestatie Keuring (EPK), een additioneel maatregelenpakket voor de energie-intensieve industrie, het beter benutten van bestaande financieringsinstrumenten zoals de Energie Investeringsaftrek (EIA) en de GO-faciliteit en onderzoek naar aanvullend financieringsinstrumentarium. Uw Kamer is over de voortgang van de maatregelen voor energie-efficiëntie in de industrie op 29 juni per brief in meer detail geïnformeerd (Kamerstuk 30 196, nr. 346).

De leden van de SP-fractie vroegen waar de stelling dat «op het punt van ontvlechting van een transmissiesysteembeheerder de richtlijn niet toe staat dat een nationale wetgever bij nieuwe wetgeving een nieuwe keuze maakt op dat punt» in richtlijn 2009/72/EG staat beschreven. Deze leden vroegen daarbij of de nationale wetgever een ontvlechting van een transmissiesysteembeheerder op een van drie manieren kan doen: OU, ITO of ISO omdat het doel immers ontvlechting is en niet de gemaakte keuze.

Richtlijn 2009/72 kent als hoofdregel dat iedere lidstaat er voor zorgt dat per 3 maart 2012 een transmissiesysteembeheerder voor elektriciteit is gesplitst volgens het regime van volledige eigendomsontvlechting (of ownership unbundling; OU). Richtlijn 2009/73 kent deze zelfde hoofdregel voor een transmissiesysteembeheerder voor gas. Artikel 9, eerste lid, van beide richtlijnen, beschrijft eigendomsontvlechting; volgens dit lid is het verboden direct of indirect zeggenschap uit te oefenen over een transmissiesysteembeheerder en tegelijkertijd direct of indirect zeggenschap uit te oefenen over een bedrijf dat elektriciteit onderscheidenlijk gas produceert of levert.

Artikel 9, achtste en negende lid, van beide richtlijnen beschrijft twee uitzondering op deze eis tot eigendomsontvlechting. Als er in de lidstaat een transmissiesysteembeheerder is die op 3 september 2009 behoorde tot een verticaal geïntegreerd bedrijf, mag de lidstaat dat verticaal geïntegreerde bedrijf in stand houden. Een lidstaat kan er voor kiezen voor die transmissiesysteembeheerder de eisen van artikel 9, eerste lid, niet toe te passen. In dat geval moet de transmissiesysteembeheerder aan andere onafhankelijkheidseisen voldoen. Die andere onafhankelijkheidseisen zijn het independent system operator-model (ISO) en het independent transmission operator-model (ITO).

TenneT behoorde op 3 september 2009 niet tot een verticaal geïntegreerd bedrijf. De richtlijn staat voor een dergelijke transmissiesysteembeheerder dan alleen het OU-model toe. Op grond van de richtlijnen kan een ITO of ISO-model worden omgezet naar OU, maar de richtlijnen staan de omgekeerde omzetting niet toe. Om een dergelijke omslag te mogen maken, moet de richtlijn worden gewijzigd.

De leden van de SP-fractie vroegen naar de bereidheid om bovengenoemde stelling te laten bestuderen door experts in EU-recht en de uitkomsten daarvan voor verdere behandeling van het wetsvoorstel aan de Kamer te doen toekomen.

De richtlijn is op dit punt voldoende helder en ik acht een studie door experts op dit punt niet nodig.

Deze leden vroegen of Europa eist tot in de eeuwigheid vast te houden aan een eens gemaakte keuze en wat de mogelijkheden voor Nederland zijn om de gesprekken hierover te heropenen. Zolang de richtlijnen niet worden gewijzigd is Nederland gehouden deze richtlijnen op de juiste te implementeren. Vooralsnog zijn er op EU-niveau geen concrete plannen voor evaluatie of aanpassing van de ontvlechtingseisen in de richtlijnen.

De leden van de SP-fractie vroegen om het zorgvuldig nalopen van Europese definities en nationale definities en noemden de verschillende definities van «systeemgebruiker», «GDS», «directe lijn», «systeem», «transmissie- en distributiesysteembeheerder», «congestie» en «interconnector». Zij wezen erop dat ACM heeft aangegeven dat interpretatieproblemen uitvoering en handhaving zullen bemoeilijken, waardoor zij minder effectief kan optreden.

ACM heeft in de uitvoerings- en handhavingstoets bij het wetsvoorstel gewezen op het mogelijk ontstaan van interpretatieverschillen. Naar aanleiding van de opmerkingen van ACM is de definitie van transmissiesysteembeheerder voor gas aangepast. Ten aanzien van congestie is in het wetsvoorstel een duidelijker onderscheid aangebracht tussen congestiemanagement (voor congestie zonder grensoverschrijdende effecten) en congestiebeheersprocedures (voor congestie met grensoverschrijdende effecten). In de nota van wijziging die samen met deze beantwoording aan uw Kamer is gezonden worden op verzoek van enkele partijen uit de sector een laatste paar verduidelijkingen aangebracht. Hiermee zijn alle mij bekende signalen over vermeende problemen grondig geanalyseerd en waar nodig verwerkt.

In zijn algemeenheid wordt opgemerkt dat waar dat mogelijk is, is aangesloten bij de Europese definities. De Europese definities kunnen echter niet altijd één op één worden overgenomen. Dit omdat de Europese richtlijnen naar hun aard meer globaal van karakter zijn dan de Nederlandse wetgeving, en de gedetailleerde uitwerking van bepalingen in de richtlijnen om nationale definities vraagt. Sommige Europese definities zijn vrij abstract geformuleerd, omdat zij in alle lidstaten toepasbaar moeten zijn en behoeven concretisering om in de nationale situatie gebruikt te kunnen worden. Dit geldt bijvoorbeeld voor de definities van transmissie- en distributiesysteembeheerder. De definities uit het wetsvoorstel zijn daarom niet op alle onderdelen identiek aan de Europese definities. Tot slot zijn in de richtlijnen bij een aantal definities inhoudelijke eisen in de definities opgenomen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de definities van gesloten distributiesysteem en directe lijn. Dat past niet bij de Nederlandse stijl van wetgeving en er is in het wetsvoorstel voor gekozen om de inhoudelijke eisen in de betreffende artikelen op te nemen.

Dat nieuwe definities wellicht enige tijd tot onzekerheid over de toepassing kunnen leiden, is niet uit te sluiten. De huidige definities leiden echter juist door de aanzienlijke hoeveelheid jurisprudentie die hierover is ontstaan, ook niet altijd tot een eenduidige situatie en daarmee tot een effectief optreden door ACM.

Kruisparticipatie aandelen

De leden van de SP-fractie vroegen naar een definitie van een gecertificeerd volledig onafhankelijke infrastructuurgroep.

De richtlijn 2009/72 en richtlijn 2009/73 vereisen dat een transmissiesysteembeheerder gecertificeerd wordt door de nationale regulerende instantie en dat een transmissiesysteembeheerder onafhankelijk is van productie, handel en levering. Voor deze onafhankelijkheid zijn binnen Europa verschillende modellen mogelijk, namelijk volledige eigendomsontvlechting (ownership unbundling of OU) en twee minder strikte

regimes, waarbij de transmissiesysteembeheerder onderdeel is van een verticaal geïntegreerd bedrijf. Met volledig onafhankelijk infrastructuurbedrijf wordt volledige eigendomsontvlechting bedoeld als in artikel 9, eerste lid, van richtlijn 2009/72 en richtlijn 2009/73. Dat komt er op neer dat een infrastructuurgroep volledig onafhankelijk is als ondernemingen die elektriciteit produceren of leveren of daarin handelen geen enkele zeggenschap of recht hebben over de infrastructuurgroep. Dit onafhankelijkheidsmodel is in artikel 4.3 in het wetsvoorstel voor Nederlandse bedrijven geïmplementeerd.

Voorts vroegen deze leden wat het nut van concurrentie tussen Europese transportroutes anders dan marktdenken is.

Er is geen sprake van concurrentie tussen transportroutes als zodanig. Dat zou ook niet nuttig zijn, omdat dit zou betekenen dat er onnodige overcapaciteit is in de infrastructuur. Waar wel een concurrentie in zit is in hoeverre bijvoorbeeld gasstromen kunnen worden aangetrokken voor de Nederlandse markt. In dat kader is het wenselijk dat Nederland een sterke positie heeft, omdat er daardoor meer concurrentie is op de markt met lagere prijzen als gevolg. Een kruisparticipatie kan de Nederlandse positie versterken.

ACM – uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets

De leden van de SP-fractie vroegen om een regeling waarin de transmissiesysteembeheerder op zee ook zonder dat sprake is van grove nalatigheid een eigen risico draagt voor het betalen van schadevergoedingen en of hier op korte termijn in overleg met de sector aan gewerkt kan gaan worden.

Het wetsvoorstel kent voldoende prikkels voor de transmissiesysteembeheerder om het transmissiesysteem op zee tijdig te realiseren en storingsvrij te houden. In het scenario voor windenergie op zee zal worden vastgelegd wanneer de specifieke delen van het transmissiesysteem op zee gerealiseerd moeten zijn. Het is de wettelijke taak van TenneT hier uitvoering aan te geven. ACM houdt hier toezicht op. Dat is de eerste prikkel.

Daarnaast bevat de tariefregulering een duidelijke financiële prikkel. TenneT mag te betalen schadevergoedingen tot een bedrag van 10 miljoen euro per jaar niet doorberekenen indien sprake is van grove nalatigheid aan de zijde van TenneT.

Deze prikkels in combinatie met het feit dat TenneT een partij is in publieke handen met ervaring in offshore projecten en met een stevige reputatie in het serieus en gedegen uitvoeren van haar taken maken dat tijdige oplevering van het transmissiesysteem op zee en het storingsvrij houden voldoende gewaarborgd wordt geacht. Sterkere prikkels zijn mogelijk, maar overbodig. Ik zie geen reden om TenneT de schade te laten dragen als zij geen rol hebben in de te late oplevering of storing, bijvoorbeeld doordat een kabelschip zinkt of een visser een kabel kapot trekt. Bovendien zouden de prikkels naarmate deze sterker zijn serieuze risico's kunnen opleveren voor de financiële positie van TenneT en daarmee voor de energievoorziening op land en zee. Dat zou onwenselijk zijn en het transmissiesysteem op zee wordt er niet sneller door gerealiseerd.

De fractieleden van de SP vroegen of van de reguliere wijze van financiering wordt afgezien bij het transmissiesysteem op zee.

De financiering van het transmissiesysteem op zee is aan de transmissiesysteembeheerder. Daar regelt het wetsvoorstel niets over. Wel wordt een aanpassing gedaan in de wijze waarop de transmissiesysteembeheerder daarvoor vergoed wordt. De vertraging die nu nog in de tariefsystematiek zit wordt eruit gehaald, waardoor de transmissiesysteembeheerder de

efficiënte kosten die in een jaar worden gemaakt ook in dat jaar vergoed krijgt. Gelet op het feit dat we als samenleving een zware taak neerleggen bij de transmissiesysteembeheerders voor een schone, betrouwbare en betaalbare energievoorziening vind ik het redelijk dat we van de transmissiesysteembeheerders niet ook nog eens verwachten dat zij efficiënte kosten pas met vertraging terugverdienen. Bovendien leidt dit tot een beperking van rentevergoedingen, waardoor de tarieven in absolute zin uiteindelijk lager uitvallen.

De leden van SP-fractie vroegen om een reactie op de door ACM geconstateerde gebreken op het gebied van overgangsrecht. ACM heeft in de uitvoerings- en handhavingstoets bij het ontwerpbesluit Elektriciteits- en gasbesluit geen opmerkingen gemaakt over overgangsrecht. Ik neem aan dat deze leden doelen op de opmerkingen van ACM bij het wetsvoorstel. ACM vraagt aandacht voor adequaat overgangsrecht met betrekking tot negen onderwerpen. In het wetsvoorstel is naar aanleiding van deze opmerkingen overgangsrecht opgenomen of aangepast ten aanzien van grote gasaansluitingen, het voorkomen van het doorkruisen van de reguleringsperiode, het certificeren en aanwijzen van systeembeheerders en beheerders van een interconnector waarvoor een ontheffing is verleend, slimme meters en de afhandeling van lopende zaken. Met betrekking tot het overgangsrecht van de Wet onafhankelijk netbeheer is bij nota van wijziging een verdere verduidelijking aangebracht. Ten aanzien van de opmerking over het opnieuw indienen van splitsingsplannen is niet voorzien in apart overgangsrecht, omdat de splitsing in beginsel op basis van de bestaande splitsingsplannen moet worden vormgegeven.

De leden van de SP-fractie wilden geïnformeerd worden over de consequenties van het wetsvoorstel en daarbij behorende lagere regelgeving voor de uitvoeringslasten.

In de uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoetsen is de volgende inschatting gemaakt van de uitvoeringslasten. Voor het wetsvoorstel en het ontwerpbesluit tezamen schat ACM de totale incidentele uitvoeringslasten op € 650.000 per jaar voor een periode van drie jaar. Ongeveer € 200.000 hiervan is toe te rekenen aan de nieuwe taken rond het transmissiesysteem op zee. Daarnaast schat ACM de totale structurele uitvoeringslasten op € 540.000 per jaar voor uitvoering van taken in verband met wind op zee. De incidentele kosten zien met name op de implementatie van de nieuwe wet en aanpassing van de bestaande uitvoerings- en handhavingspraktijk aan de nieuwe wet- en regelgeving. De structurele kosten hangen samen met de nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken van ACM.

Dat een herziening van regelgeving op het gebied van elektriciteit en gas kan leiden tot incidentele uitvoeringslasten is duidelijk. De omvang en de duur van de extra uitvoeringslasten is op voorhand moeilijk in te schatten. Met ACM zal zorg gedragen worden voor een goede invoering van het wetsvoorstel. Daarbij zullen de incidentele uitvoeringslasten een aandachtspunt zijn.

ACM ziet dat andere onderdelen van het wetsvoorstel leiden tot een structurele verzwaring van de uitvoeringslasten, doordat ACM nieuwe taken krijgt of bestaande taken worden uitgebreid. Er is echter niet alleen sprake van een toename in uitvoeringslasten. ACM constateert ook dat het wetsvoorstel tot een structurele lastenverlichting voor ACM leidt door de reguleringsperiode te verlengen van 3 tot 5 jaar naar een reguleringsperiode van 4 tot 6 jaar. Het totaalbeeld kan door ACM pas worden vastgesteld als de uitwerking van het wetsvoorstel in lagere regelgeving duidelijk is, maar een voorlopige inschatting van ACM is dat de structurele lasten mogelijk stijgen.

De conclusie van ACM dat onderdelen van het wetsvoorstel zorgen voor een toename van de uitvoeringslasten wordt door mij gedeeld. Met name nieuwe taken rond het transmissiesysteem op zee zullen capaciteit vergen. Andere door ACM genoemde onderwerpen die de uitvoeringslasten zouden verhogen betreffen in de hoofdzaak echter continuering van de bestaande praktijk. Al met al schat ik in dat, met uitzondering van de nieuwe taken rond het transmissiesysteem op zee, de uitvoeringslasten dalen. Dat is ook in lijn met de regeldruktoets die door onafhankelijke onderzoekers is uitgevoerd en is toegelicht in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel en de nota van toelichting bij het ontwerpbesluit. Over de consequenties van de nieuwe taken rond het transmissiesysteem op zee zal ik met ACM in gesprek gaan in het kader van de jaarlijkse budgetcyclus.

De leden van de SP-fractie vroegen of een lijst beschikbaar is met welke opmerkingen van ACM zijn overgenomen, waarover nog wordt onderhandeld en welke punten zijn afgewezen.

Een dergelijke lijst is niet beschikbaar omdat deze niet is bijgehouden. Van belang is om op te merken dat het verwerken van de uitvoerbaarheids- en handhaafbaarheidstoets van ACM geen onderhandeling is. Het is immers in ieders belang dat een goed uitvoerbaar wetsvoorstel tot stand wordt gebracht. Alleen op die punten waar ik het inhoudelijk oneens ben met ACM heb ik de toets niet verwerkt. Dat is toegelicht in de memorie van toelichting, bijvoorbeeld ten aanzien van het volledig ongemoeid laten van bestaande definities. Voor het overige zijn de punten uit de toets opgelost.

Prosumert

De leden van de SP-fractie wezen er op dat door zelf opwekken en verbruiken achter de meter, consumenten steeds meer behoefte krijgen aan mogelijkheden voor meer differentiatie in capaciteitstarieven en vroegen of artikel 6.1 van het ontwerpbesluit ruimte laat voor een fijnmaziger capaciteitstarief.

Kortheidshalve verwijs ik naar het antwoord op vergelijkbare vragen van de fractieleden van de PvdA over een fijnmaziger capaciteitstarief en de wenselijkheid daarvan.

De leden van de SP-fractie vroegen hoe burgers die energie aan het systeem leveren worden bediend in het wetsvoorstel. Het wetsvoorstel biedt ten minste dezelfde mogelijkheden voor burgers om elektriciteit terug te leveren als onder de huidige wetgeving. Daarbovenop regelt dit wetsvoorstel dat prosumenten die een grotere aansluiting nodig hebben voor hun invoeding voortaan op dezelfde manier worden behandeld als grote producenten. Ten slotte biedt het wetsvoorstel flexibiliteit door een ruimere bepaling die het mogelijk maakt om experimenten uit te voeren in afwijking van de wet.

Dezelfde leden vroegen op welke wijze kleinschalige initiatieven voldoende bediend worden met het wetsvoorstel.

Ten aanzien van een meer decentrale energievoorziening is in het kader van de visie op lokale energie (Kamerstuk 30 196, nr. 222) in gesprekken met stakeholders nagegaan welke regels en praktische bezwaren de ontwikkeling van lokale energie bemoeilijken. Hieruit is gebleken dat al veel mogelijk is binnen de bestaande regels. Initiatieven hoeven dan ook in veel gevallen niet te wachten op de inwerkingtreding van het wetsvoorstel. Wel hebben de stakeholders elementen in de huidige regelgeving genoemd die projecten moeilijk uitvoerbaar maken. De genoemde bezwaren raken aan de bestaande marktordening, met name aan de vraag of er voor lokale energie regelgeving op maat kan komen en

in hoeverre het nodig is uitzonderingen te maken op uitgangspunten van het energiebeleid. Deze zaken kunnen grote invloed hebben op bijvoorbeeld de positie en bescherming van consumenten en de lastenverdeling. Om die reden is het verstandig eerst met deze zaken te experimenteren om te zien wat het daadwerkelijk op kan leveren en welke gevolgen het heeft als de regelgeving wordt aangepast. De Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet kennen reeds een experimenteerbepaling die is uitgewerkt in het Besluit experimenten decentrale duurzame elektriciteitsopwekking. Dit besluit is op 1 mei jl. in werking is getreden. Dit besluit biedt de ruimte om te experimenteren met decentraal opgewekte duurzame elektriciteit. In het wetsvoorstel is de grondslag voor experimenteermogelijkheden verruimd, zodat met alle relevante aspecten rond hernieuwbare energie, energiebesparing, efficiënt gebruik van het systeem, nieuwe marktmodellen en tariefregulering geëxperimenteerd kan worden wanneer dat wenselijk is.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie vroegen of het voorhangen van een ontwerpbesluit mogelijk is op basis van een wetsvoorstel dat nog niet door beide Kamers is goedgekeurd. Zij vroegen welke rechtsgevolgen een wetsvoorstel heeft dat nog niet is aangenomen en of de termijn van de voorhangprocedure dan geldig is.

Een wetsvoorstel heeft nog geen rechtsgevolgen. Dat neemt niet weg dat de voorbereiding van de noodzakelijke lagere regelgeving al wel kan plaatsvinden voordat het wetsvoorstel wet die nog niet door het parlement is aangenomen. Het was mijn wens uw kamer in de gelegenheid te stellen het ontwerp van het Elektriciteits- en gasbesluit te betrekken bij de behandeling van het wetsvoorstel en inwerkingtreding van het wetsvoorstel met ingang van 1 januari 2016 mogelijk te laten zijn. In die zin beschouw ik de termijn voor de voorhang dan ook niet als een fatale termijn.

De leden van de CDA-fractie vroegen of het voorhangen van de lagere regelgeving een democratisch besluit zou waarborgen en naar de bereidheid de lagere regelgeving voor te hangen.

De lagere regelgeving onder het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet bestaat uit één algemene maatregel van bestuur en één ministeriële regeling. Het ontwerp van het Elektriciteits- en gasbesluit is reeds voorgehangen. Voor de ministeriële regeling is geen voorhang voorzien. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar een soortelijke vraag van de leden van de PvdA-fractie aan het begin van deze beantwoording.

De leden van de CDA-fractie vroegen of de mening gedeeld wordt dat het voorhangen van deze lagere regelgeving een democratisch besluit zou waarborgen en of er hiertoe, waar mogelijk, bereidheid is.

Kortheidshalve wordt verwezen naar de reactie op een vergelijkbare vraag van de leden van de PvdA-fractie.

De leden van de CDA-fractie vroegen waarom de huidige bepaling in de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet met betrekking tot het amendement Spies/Jansen (Kamerstuk 31 904, nr. 62) is weggelaten uit het wetsvoorstel. Daarbij vroegen deze leden waarom wordt afgezien van de verplichte publicatie van een verslag van de afzonderlijke boekhouding van de systeembeheerders. Het amendement Spies/ Jansen betreft de verplichting voor de systeembeheerder om jaarlijks op geschikte wijze een verslag van de afzonderlijke boekhouding en de gegevens waaruit blijkt dat de systeembeheerder voldoet aan de regels omtrent een goed financieel beheer te publiceren. In het wetsvoorstel is deze verplichting vervallen aangezien de verplichting is opgenomen dat de systeembeheerder een jaarrekening maakt die gelijke informatie bevat. De informatie

die de jaarrekening moet bevatten is opgenomen in artikel 5.23 van het wetsvoorstel. In de toelichting van deze jaarrekening wordt bijvoorbeeld segmentinformatie opgenomen over de afzonderlijke boekhouding. Ik onderschrijf het belang van transparantie van de financiële situatie van de individuele systeembeheerders. Systeembeheerders die op grond van titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek hun jaarrekening niet openbaar hoeven te maken, leggen een exemplaar daarvan ter inzage op het hoofdkantoor. Op deze wijze is de openbaarmaking van de jaarrekening door de systeembeheerders verzekerd.

De leden van de CDA-fractie vroegen in het licht van de opmerkingen van ACM over capaciteitsknelpunten of het voornemen bestaat de capaciteit van ACM uit te breiden.

Energie is een onderwerp dat in toenemende mate in de belangstelling staat en waarin ontwikkelingen snel gaan. Dat heeft ook zijn weerslag op de toezichthouder. Ik heb daarvoor aandacht en ga hierover met ACM in gesprek in het kader van de jaarlijkse budgetcyclus. Hierbij speelt wel dat een kleinere overheid ook iets is waar we met elkaar naar streven, waardoor het eerst zaak is om te kijken of ACM dit binnen de eigen organisatie kan oplossen.

Artikel 4.9

De leden van de CDA-fractie vroegen of ter voorkoming van oneerlijke concurrentie de financiële transparantieplichtingen uitgebreid kunnen worden tot alle ondernemingen van de infrastructuurgroep.

Kortheidshalve wordt verwezen naar de reactie op dezelfde vraag van de leden van de PvdA-fractie.

De leden van de CDA-fractie vroegen voorts hoe oneerlijke concurrentie voorkomen wordt en welke alternatieven er zijn voor tijdrovende procedures bij ACM bij een vermoeden van oneerlijke concurrentie. Met het wetsvoorstel wordt de marktordening verbeterd waardoor er een duidelijkere afbakening komt van de taken en mogelijkheden van systeembeheerders en de infrastructuurbedrijven. Het wetsvoorstel beoogt een duidelijke scheiding tussen een gereguleerde monopolistische markt voor de systeembeheer die geen andere activiteiten mag ontplooiën dan zijn wettelijke taken, en een markt waarop de infrastructuurbedrijven zonder oneerlijke concurrentievoordelen kunnen mededingen. De markt waarop de infrastructuurbedrijven actief kunnen zijn wordt duidelijk afgebakend (artikel 4.14 van het wetsvoorstel) en beperkt tot activiteiten die gerelateerd zijn aan de infrastructuur. Artikel 4.9 van het ontwerpbesluit is voorts een verbetering ten opzichte van de Gaswet en Elektriciteitswet 1998. Deze duidelijkere afbakening biedt perspectief op meer helderheid en snellere procedures bij ACM.

Deze leden vroegen voorts op welke wijze marktpartijen kunnen aantonen dat er sprake is van oneerlijke concurrentie door zusters van systeembeheerders als dit niet in het jaarverslag is terug te vinden en of een accountantsverklaring waarmee commerciële zusters van systeembeheerders kunnen laten zien dat er geen sprake is van ongeoorloofde bevoordeling, soelaas zou bieden.

Oneerlijke concurrentie zal niet gauw als zodanig in het jaarverslag van de infrastructuurgroep worden opgenomen. Bij duidelijke vermoedens van oneerlijke concurrentie kan dit onder de aandacht van ACM gebracht worden. Het is aan ACM om onderzoek te doen en tot handhaving over te gaan. De last om aan te tonen dat er oneerlijke concurrentie is, ligt niet bij marktpartijen. Het opnemen van een plicht om een private toezichthouder (accountant) in te zetten die betaald wordt door het infrastructuurbedrijf waarop hij toezicht houdt, is geen zinvol alternatief voor daadwerkelijk

kritisch toezicht door ACM. Ook zou een verplichting tot een accountantsverklaring dat de wet niet overtreden is, extra administratieve lasten opleveren.

De fractieleden van het CDA vroegen hoe wordt voorkomen dat het vormen van een fiscale eenheid door de systeembeheerder met het infrastructuurbedrijf leidt tot oneigenlijke voordelen. Het wetsvoorstel borgt met artikel 4.13 dat een systeembeheerder geen voordelen toekent aan het infrastructuurbedrijf die verder gaan dan in het normale handelsverkeer gebruikelijk is. Indien de voordelen van het vormen van een fiscale eenheid niet op passende wijze neerslaan bij de systeembeheerder wordt aan dit artikel niet voldaan. Het wetsvoorstel staat daar dus aan in de weg.

Dezelfde leden vroegen of kan worden voorkomen dat de systeembeheerder alle mogelijke financiële middelen onderbrengt bij andere groepsmaatschappijen van het infrastructuurbedrijf. Zoals in antwoord op de vorige vraag is aangegeven verzet het wetsvoorstel zich ertegen dat een systeembeheerder een infrastructuurbedrijf een voordeel toekent dat verder gaat dan in het normale handelsverkeer gebruikelijk. In artikel 4.9 van het ontwerpbesluit wordt dit uitgewerkt ten aanzien van financieringsconstructies. Het is niet toegestaan dat een systeembeheerder zekerheden verstrekt ten behoeve van een infrastructuurbedrijf of zich aansprakelijk stelt voor schulden van het infrastructuurbedrijf. In de basis komt dit er dus op neer dat de financiering van activiteiten gescheiden is.

Artikel 5.1

De leden van de CDA-fractie stelden een aantal vragen over de aanwijzing van gebieden door ACM waar geen distributiesysteem voor gas wordt aangelegd omdat er een warmtenet is of komt. Korthedshalve wordt verwezen naar de paragraaf Aanwijzing en certificering en de paragraaf over artikel 5.1 bij de vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie waarin een reactie staat op dezelfde vragen.

Artikel 5.2

De leden van de CDA-fractie vroegen of de schadevergoedingsregeling voor te late oplevering van het transmissiesysteem op zee of bij storing verschilt van de regelingen in andere Europese lidstaten, zoals Denemarken, Verenigd Koninkrijk en Duitsland, en of daarvan een overzicht kan worden gegeven. De schadevergoedingsregeling is gebaseerd op de manier waarop dit in Duitsland geregeld is. De Nederlandse regeling sluit wel specifiek aan op de SDE+ subsidie, zodat het niet kan gebeuren dat een windparkexploitant zowel schadevergoeding als subsidie ontvangt. Het Verenigd Koninkrijk kent een dergelijke schadevergoedingsregeling niet, omdat daar geen transmissiesysteem op zee bestaat. Ik beschik niet over gegevens over een Deense schadevergoedingsregeling.

Dezelfde leden vroegen of het voornemen bestaat om op korte termijn in overleg met de sector een regeling voor te bereiden ter directe en volledige compensatie van kosten. Korthedshalve wordt verwezen naar een vergelijkbare vraag van de leden van de PvdA-fractie over het voorbereiden van een dergelijke regeling.

De fractieleden van het CDA vroegen of artikel 5.2 lid 3 betekent dat werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het windrijke seizoen uitgevoerd worden.

Kortheidshalve wordt verwezen naar het antwoord op dezelfde vraag van de leden van de PvdA-fractie over dit artikellid.

Artikel 5.3

De leden van de CDA-fractie vroegen waarom in het ontwerpbesluit is gekozen voor het creëren van uitzonderingen op de eis van een enkelvoudige storingsreserve. Tevens vroegen deze leden hoe verzekerd wordt dat het hoge niveau van betrouwbaarheid van de elektriciteitsvoorziening die van groot belang is voor burgers en de concurrentiepositie van bedrijven, niet in gevaar komt.

In de Elektriciteitswet 1998 en de daarop gebaseerde uitvoeringsregeling worden complete systemen uitgezonderd van de eis om een enkelvoudige storingsreserve aan te houden. Omdat gebleken is dat niet alle onderdelen van een systeem even kwetsbaar zijn en omdat meer inzicht bestaat in de mate waarin bepaalde onderdelen invloed hebben op de betrouwbaarheid van een systeem, is in het ontwerpbesluit gebruik gemaakt van de mogelijkheid om slechts onderdelen van systemen uit te zonderen van de enkelvoudige storingsreserve. Door de opsomming van deze verschillende onderdelen wordt wellicht de indruk gewekt dat meer uitzonderingen mogelijk zijn dan in het verleden. Deze indruk is echter onjuist.

Aan de keuze van onderdelen die niet aan de enkelvoudige storingsreserve hoeven te voldoen ligt het rapport «Kwaliteitsnorm enkelvoudige storingsreserve in het Nederlandse hoogspanningsnet»¹ ten grondslag. Dit rapport voeg ik als bijlage bij deze antwoorden². Uitgangspunt van het rapport is de huidige betrouwbaarheid. In het rapport vindt per afzonderlijk onderdeel een maatschappelijke kosten-batenafweging plaats. Op basis van een risicoanalyse worden de maatschappelijke kosten van een storing afgezet tegen de extra investeringen die noodzakelijk zijn om dat onderdeel van een enkelvoudige storingsreserve te voorzien. Op deze wijze kan de eis om een enkelvoudige storingsreserve aan te houden op een doelmatige wijze worden ingevuld zonder toename van risico's voor de betrouwbaarheid van de energievoorziening.

Artikel 5.4

De leden van de CDA-fractie vroegen of het ontwerpbesluit in lijn gebracht kan worden met het doel van het wetsvoorstel door systeembeheerders de ruimte te laten in het investeringsplan, zodat zij kunnen onderbouwen welke investeringen in kabels en leidingen dan wel slimme alternatieven, zoals opslag maatschappelijk optimaal zijn.

Uitgangspunt bij de introductie van het investeringsplan is een duidelijke rolverdeling voor de verschillende actoren op de energiemarkt. In de geliberaliseerde energiemarkt is de systeembeheerder uitsluitend verantwoordelijk voor het transport van elektriciteit en/of gas. Het opslaan van elektriciteit of gas is geen taak van de systeembeheerders. De nieuwe procedure van het investeringsplan doet recht aan de taken en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen. De systeembeheerder dient het investeringsportfolio aan te laten sluiten bij ontwikkelingen om nut en noodzaak van de investeringen aan te tonen. Het is aan de systeembeheerder om de ontwikkelingen in de energiesector en de staat van het eigen systeem te analyseren en aan de hand daarvan passende

¹ Rapport van het Ministerie van Economische Zaken, TenneT, Netbeheer Nederland en Regionale netbeheerders met commentaar en advies van ACM.

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

voorstellen te doen voor investeringen voor het behouden van een betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam systeem. Het is vervolgens aan de systeemgebruikers om eventuele omissies in de investeringsplannen aan de systeembeheerder kenbaar te maken. ACM toetst op haar beurt de kwaliteit en onderbouwing van de investeringsplannen aan het wettelijk kader. Tot slot toets ik de investeringsplannen van de transmissiesysteembeheerders aan de ontwikkelingen in de energiemarkt.

Het gaat echter niet zo ver dat het aan systeembeheerders wordt gelaten om alternatieven te hanteren voor het beschikbaar hebben van voldoende transportcapaciteit. Dat is namelijk een keuze die grote maatschappelijke impact kan hebben en die derhalve politieke besluitvorming vergt. Voor de achtergrond van het vraagstuk verwijs ik naar de beantwoording van een vraag van de PvdA-fractie over vraag- en aanbodsturing.

Artikel 5.5

De CDA-fractieleden vroegen om toe te lichten waarom de regeling, voorgenomen in artikel 5.5 voor wind op zee van het ontwerpbesluit niet ook geldt voor noodzakelijke uitbreidingsinvesteringen van systeembeheerders.

In artikel 5.5 van het ontwerpbesluit wordt voor het transmissiesysteem op zee geregeld dat deze in lijn moet zijn met het in het wetsvoorstel bedoelde scenario. Die toets komt overeen met de toets van noodzakelijkheid van uitbreidingsinvesteringen op land. De investeringsplannen met daarin de uitbreidingsinvesteringen van de systeembeheerders op land worden getoetst door ACM en in het geval van de transmissiesysteembeheerders ook door de Minister van Economische Zaken. Wanneer uit deze toets blijkt dat er belangrijke omissies zitten in het investeringsplan kan zowel ACM als de Minister een bindende aanwijzing geven aan de systeembeheerder.

Vervolgens vroegen deze leden naar de bereidheid de bovengenoemde regeling uit te breiden naar noodzakelijke uitbreidingsinvesteringen van systeembeheerders en wanneer die bereidheid er niet is andere waarborgen te geven zodat systeemgebruikers de zekerheid hebben dat noodzakelijke investeringen door systeembeheerders worden opgenomen en gerealiseerd.

Artikel 5.5, zesde lid, van het wetsvoorstel bepaalt dat in het investeringsplan opgenomen investeringen moeten worden gedaan. De zekerheid voor systeemgebruikers en systeembeheerders is dus geregeld.

Artikel 5.7 t/m 5.15

De leden van de CDA-fractie stelden verschillende vragen over vraag- en aanbodsturing en lokaal congestiemanagement.

Kortheidshalve verwijs ik naar beantwoording van dezelfde vragen van de PvdA-fractie over vraag- en aanbodsturing en lokaal congestiemanagement.

De leden van de CDA-fractie vroegen om een toelichting op de voors en tegens van een ontheffingsmogelijkheid waarmee systeembeheerders zouden kunnen experimenteren met vraagsturing.

Het experimenteren met vraagsturing draagt bij aan de beleidsvorming rond dit onderwerp. Vraagsturing door systeembeheerders is daarin een van de mogelijke opties, dus is het goed daarmee te experimenteren. Experimenten met vraagsturing is overigens in het huidige Besluit experimenten decentrale duurzame energieopwekking mogelijk, zij het dat als initiatiefnemer altijd een coöperatie van energiegebruikers of vereniging van eigenaren (van productiemiddelen voor de productie van

elektriciteit uit duurzame bronnen) aanwezig moet zijn. De experimenteerbepalingen uit het huidige besluit zijn opgenomen in het ontwerpbesluit.

Dezelfde leden vroegen of een systeembeheerder vraag- en aanbodsturing en de kosten ter voorkoming van pieken en dalen in de netbelasting mag meenemen in zijn gereguleerde kosten voor de aanleg en onderhoud van het net, en of artikel 5.4, eerste lid, van het wetsvoorstel dit toestaat. Korthedshalve verwijs ik naar het antwoord op een vraag van de fractieleden van de PvdA over vraag- en aanbodsturing.

De leden van de CDA-fractie vroegen of vrijwillige flexibele vraagsturing in het wetsvoorstel kan worden opgenomen.

Vrijwillige flexibele vraagsturing door energiegebruikers is ook nu al mogelijk als deze energiegebruikers daarover afspraken maken met hun energieleverancier. Als partijen hun vraag vrijwillig aanpassen op basis van een verzoek van een systeembeheerder is dat ook mogelijk, maar een systeembeheerder heeft geen instrumenten om dit te stimuleren of af te dwingen en kan er derhalve ook niet vanuit gaan bij het inschatten van de noodzakelijke investeringen voor het voorzien in voldoende transportcapaciteit.

Dezelfde leden vroegen waarom een voor consumenten vrijwillige optie tot flexibele systeembeheertarieven met het wetsvoorstel en het voorliggende besluit is uitgesloten en naar de bereidheid de mogelijkheid van vraagsturing toe te voegen aan artikel 5.11, vierde lid, van het ontwerpbesluit.

Korthedshalve verwijs ik naar het antwoord op een vraag van de fractieleden van de PvdA over flexibele systeemtarieven.

De leden van de CDA-fractie vroegen of bij een «tijdelijke taak», zoals genoemd in artikel 5.34 van het wetsvoorstel, het aanbod vanuit de markt zou worden geblokkeerd waardoor de voorwaarde in onderdeel c van dat artikel mogelijk zichzelf vervult.

Een algemene maatregel van bestuur waarin een tijdelijke taak wordt toegekend wordt uiteraard zorgvuldig voorbereid. Bovendien gelden de andere twee inhoudelijke eisen, namelijk dat de taak samenhangt met andere wettelijke taken en van belang is voor toekomstig beheer van het systeem, onverkort.

Dezelfde leden vroegen of het gewenst zou zijn dat systeembeheerders een fijnmaziger capaciteitstarief qua staffels hanteren.

Korthedshalve verwijs ik naar het antwoord op vergelijkbare vragen van de fractieleden van de PvdA over een fijnmaziger capaciteitstarief en de wenselijkheid daarvan.

Artikel 5.16

De leden van de CDA-fractie vroegen of in het geval er geen leverancier bekend is op de aansluiting het netverlies voor rekening en risico van de systeembeheerder is en of het niet zo zou moeten zijn dat leveranciers uitsluitend volumes toegewezen krijgen voor klanten waarvoor zij conform de aansluitregisters verantwoordelijk zijn, c.q. een leveranciersovereenkomst mee hebben.

Korthedshalve verwijs ik naar de beantwoording van vergelijkbare vragen van de leden van de PvdA-fractie in de paragraaf over aanwijzing en certificering.

Artikel 5.18

De leden van de CDA-fractie vroegen of een slimme meter die uitstaat onder de definitie valt van een op «afstand uitleesbare meetinrichting» en of de systeembeheerder bij weigering van een op afstand uitleesbare meetinrichting een meter moet aanbieden die niet op afstand uitleesbaar is.

In het kader van artikel 5.18 van het ontwerpbesluit valt een slimme meter die uitstaat onder de definitie van een «op afstand uitleesbare meetinrichting». Wanneer een consument echt geen «slimme meter» wil dan kan hij deze weigeren; de systeembeheerders laten dan als dat mogelijk is de oude meter hangen. Wanneer deze oude meter aan vervanging toe is dan krijgt deze consument een digitale meter die niet op afstand uitleesbaar is.

Artikel 5.22

De leden van de CDA-fractie vroegen hoe de privacy van openbaar gemaakte gegevens wordt beschermd.

Al voordat de systeembeheerder gegevens over bijvoorbeeld verbruiksdata openbaar maakt moet hij nagaan of deze openbaarmaking niet de regels van de Wet bescherming persoonsgegevens schendt. De gegevens moeten bijvoorbeeld geanonimiseerd en samengevoegd zijn, zodat ze niet naar individuele huishoudens herleidbaar zijn. In artikel 5.22, vierde lid, van het wetsvoorstel wordt bepaald dat een systeembeheerder vertrouwelijk om moet gaan met gegevens waarvan hij de vertrouwelijkheid kent of moet kennen. Uiteraard moet de systeembeheerder bij de informatieverstrekking conform het wetsvoorstel handelen in overeenstemming met de Wet bescherming persoonsgegevens.

De leden van de fractie van het CDA vroegen op basis waarvan in de nota naar aanleiding van het verslag werd gesteld dat de data op postcode- of wijkniveau niet permanent real-time beschikbaar zal zijn. Korthedshalve verwijs ik hierbij naar het antwoord op een gelijklopende vraag van de PvdA-fractie, onder het kopje «Markteffecten».

De leden van dezelfde fractie vroegen of de eis tot openbaarmaking van verbruiksdata van klanten het vertrouwen van klanten in de slimme meter kan schaden en op privacy- en veiligheidsissues kan stuiten. Korthedshalve verwijs ik hierbij naar het antwoord op een gelijklopende vraag van de PvdA-fractie, onder het kopje «Artikel 5.10».

Deze leden vroegen daarnaast hoe ik tegen een gedragscode van alle systeembeheerders aankijk die is afgestemd met het College Bescherming Persoonsgegevens over welke informatie, op welke wijze openbaar gemaakt wordt en of ik bereid ben de regie voor het opstellen hiervan op mij te nemen.

Korthedshalve verwijs ik hierbij naar het antwoord op een gelijklopende vraag van de PvdA-fractie, onder het kopje «Markteffecten».

Artikel 5.34

De leden van de CDA-fractie vroegen hoe wordt gestimuleerd dat meer partijen als coöperaties en verenigingen van eigenaren gebruik gaan maken van het Besluit experimenten decentrale duurzame elektriciteitsopwekking.

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar het antwoord op een gelijklopende vraag van de leden van de PvdA-fractie over het genoemde besluit.

De leden van de CDA-fractie vroegen of derden, die niet bij het experiment betrokken zijn, toch gebonden kunnen zijn aan bepalingen krachtens het experiment.

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar het antwoord op een gelijklopende vraag van de leden van de PvdA-fractie over het binden van derden aan bepalingen krachtens het experiment.

Artikel 6.1

De leden van de CDA-fractie vroegen of de artikel 5.9, tweede lid, onderdeel b, van het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet opgenomen term «afwijkende aansluiting» ruimte biedt aan de aangeslotene om de fysieke wijze van aansluiten te bepalen.

De term «afwijkende aansluiting» zou deze ruimte moeten bieden, maar om onduidelijkheid op dit punt te voorkomen wordt in de tweede nota van wijziging voorgesteld om in artikel 5.9, tweede lid, onderdeel b, van het wetsvoorstel het verzochte fysieke ontwerp van de aansluiting te voegen. De terminologie in artikel 6.1, derde lid, van het ontwerpbesluit wordt op dezelfde manier aangepast.

Artikel 6.2

De leden van de fractie van het CDA vroegen waarom, in tegenstelling tot elektriciteit en regionaal gastransport, de tarieven voor landelijk transport gas niet transparant bij aangeslotenen in rekening worden gebracht maar verplicht versleuteld moeten worden in de prijs van gas.

Kortheidshalve verwijs ik naar het antwoord op een vergelijkbare vraag van de fractieleden van de PvdA over de tarieven van het landelijk gastransport.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

Algemeen

De leden van de D66-fractie vroegen wat de staatsrechtelijke basis is om het ontwerp van het Elektriciteits- en gasbesluit voor te hangen op basis van een wet die nog door de Tweede Kamer aangenomen moet worden. De voorbereiding van lagere regelgeving kan plaatsvinden op basis van een wet die nog niet door het parlement is aangenomen. Net als bij adviesaanvraag van bij de Afdeling advies van de Raad van State staat daar staatsrechtelijk niets aan in de weg. Bij de inwerkingtreding van lagere regelgeving moet de grondslag voor die regelgeving wel van kracht zijn; dat is een staatsrechtelijk vereiste. Voorts verwijs ik naar de beantwoording van een vraag van de PvdA-fractie aan het begin van deze beantwoording over de voorhangprocedure.

De leden van de D66-fractie vroegen of het verlopen van de termijn voor de voorhangprocedure op 18 september 2015 betekent dat de Tweede Kamer een ontwerpbesluit aanvaardt, terwijl de bijbehorende wet nog niet is aangenomen.

Omdat het ontwerp van het Elektriciteits- en gasbesluit de uitwerking van het wetsvoorstel bevat, is dit ontwerpbesluit naar uw Kamer gestuurd in de periode dat het wetsvoorstel bij uw Kamer in behandeling. De voorhangtermijn van vier weken die in het wetsvoorstel is opgenomen beschouw ik in dit verband niet als een harde termijn. Een andere opvatting zou geen recht doen aan de nog te houden plenaire behandeling van het wetsvoorstel. Het ontwerpbesluit wordt ook niet eerder voor advies naar de Afdeling advisering van Raad van State gestuurd dan nadat het wetsvoorstel door uw Kamer is aanvaard.

De leden van de fractie van D66 merken op dat tijdens de behandeling van het wetsvoorstel door de Tweede Kamer het mogelijk is dat er amendementen aangenomen, waardoor ook de onderliggende regelgeving zal moeten worden aangepast. Zij vroegen of de wijziging van het ontwerpbesluit opnieuw langs de Tweede Kamer komt.

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar het antwoord op een gelijke vraag van de leden van de PvdA-fractie aan het begin van deze beantwoording.

Deze leden vroegen tevens of het ontwerpbesluit ook opnieuw aan de Raad van State wordt voorgelegd en of een dergelijke dubbele procedure leidt tot vertraging.

Bij het voorhangen van een ontwerpbesluit wordt de volgende procedure gehanteerd. Voordat een ontwerpbesluit wordt voorgehangen wordt dit door de ministerraad behandeld. Als de ministerraad kan instemmen met het voorhangen van het ontwerpbesluit wordt de betreffende Minister gemachtigd tot het doen van de voordracht. Een ontwerpbesluit wordt pas na het afronden van de voorhangprocedure voor advies aan de Afdeling advisering van de Raad van State voorgelegd. Daarnaast wordt in de regel een ontwerp pas aan de Afdeling advisering voorgelegd nadat het wetsvoorstel door de Tweede Kamer is aanvaard. Het ontwerp van het Elektriciteits- en gasbesluit is, in lijn met deze procedure, op dit moment nog niet aan de Afdeling advisering van de Raad van State voorgelegd. Indien amendementen wijziging van het ontwerpbesluit noodzakelijk maken, zullen deze wijzigingen in het ontwerp worden opgenomen zoals dit aan de Afdeling advisering van de Raad van State zal worden voorgelegd. Daarmee is er geen sprake van een dubbele procedure die tot vertraging leidt.

De leden van de fractie van D66 vroegen waarom in het geval van de Omgevingswet de onderliggende regelgeving niet gelijktijdig met het wetsvoorstel kon worden aangeboden en bij onderhavig wetsvoorstel wel.

Bij een wetsvoorstel zal ook nieuwe uitvoeringsregelgeving horen. Een Minister heeft dan een keuze in het moment waarop met het opstellen van de uitvoeringsregelgeving wordt gestart en wanneer deze wordt voorgehangen. Omdat ik hecht aan spoedige inwerkingtreding van het wetsvoorstel Elektriciteits- en gaswet, heb ik ervoor gekozen om het wetsvoorstel en het ontwerpbesluit bijna gelijktijdig op te stellen en aan uw Kamer voor te leggen; zonder de onderliggende regelgeving kan het wetsvoorstel niet in werking treden. Dit heeft als voordeel dat uw Kamer het wetsvoorstel en het ontwerpbesluit integraal kan behandelen. Bij een wetsvoorstel met een grotere omvang waarbij de datum van inwerkingtreding pas op langere termijn is voorzien, ligt het meer voor de hand om met het opstellen van de uitvoeringsregelgeving op een later moment te starten. De Minister van Infrastructuur en Milieu heeft hier bij de Omgevingswet voor gekozen.

Investeringsplan

De leden van de D66-fractie vroegen of er vanuit het investeringsplan ook expliciet een signaalfunctie uitgaat wanneer de systeembeheerders verwachten grote extra investeringen te moeten doen, die wellicht door een ander beleid voorkomen zouden kunnen worden.

Vanuit mijn verantwoordelijkheid voor een energiehuishouding die schoon, betrouwbaar en betaalbaar is heb ik regelmatig contact met de energiesector over de ontwikkelingen in de energiemarkt. Op deze manier bereiken mij ook eventuele signalen over grote extra investeringen. Deze route heeft ook mijn voorkeur boven een signaalfunctie in het investeringsplan ten aanzien van investeringen op de korte termijn. De procedure

van het investeringsplan dient tot het vaststellen van de uitbreidings- en vervangingsinvesteringen als uitkomst van een analyse van risico's voor het transportsysteem en een afweging van verschillende alternatieve oplossingen. Wanneer het duidelijk is dat de oplossing van een probleem voor de transportdienst ligt in aanpassing van mijn beleid, hoort deze discussie voor de oplossing van een probleem op de korte termijn naar mijn idee niet thuis in het investeringsplan. Aangezien het investeringsplan voor de korte termijn juist oplossingen aandraagt op het gebied van uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. Het heeft de voorkeur dat dit signaal mij voor het indienen van een investeringsplan bereikt, zodat een eventuele discussie naar aanleiding van dit signaal daarvoor heeft kunnen plaatsvinden en de uitkomsten daarvan in het investeringsplan verwerkt kunnen worden. Voor de lange termijn kan ik mij bij het schetsen van toekomstige ontwikkelingen en scenario's een dergelijke signaal-functie wel voorstellen. Indien dit signaal daar aanleiding toegeeft zal ik met de systeembeheerders in gesprek gaan.

Experimenteerruimte

De leden van de D66-fractie vroegen of er aan het einde van een ontheffing van tien jaar een evaluatiemoment komt waarbij kan worden besloten wat er met de resultaten van het experiment gebeurt en of de wet- en regelgeving zal worden herzien.

In het ontwerpbesluit zijn verschillende evaluatiemomenten opgenomen. Na vier tenderrondes, zal worden gezien in hoeverre de experimenteerruimte zelf in een behoefte heeft voorzien, dat wil zeggen, of de geboden experimenteerruimte voldoende is geweest en voldoende uitvoerbare experimenten heeft opgeleverd. In de tweede plaats zal, op basis van de resultaten van een experiment, beoordeeld worden of voortzetting van een experiment, anders dan als experiment, wenselijk is en of de betreffende bepaling(en) waarop het experiment betrekking heeft, ook voor andere partijen dan de bij het experiment betrokken partijen, dienen te gelden. In dat laatste geval kan een verandering van de wet- of regelgeving op die punten noodzakelijk zijn.

De leden van de D66-fractie vroegen hoe de consumentenbescherming en keuzevrijheid bij experimenten gewaarborgd zal blijven.

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar het antwoord op een gelijke vraag van de leden van de PvdA-fractie onder kopje «Artikel 5.33 – 5.47».

De leden van de D66-fractie vroegen hoeveel aanvragen voor experimenten er bekend zijn en hoe gestimuleerd zal worden, dat meer partijen van de geboden experimenteerruimte gebruik gaan maken.

De aanvraagperiode voor een ontheffing voor een experiment is op 11 september 2015 gesloten. Er zijn 6 aanvragen om een ontheffing ingediend, waarvan twee aanvragen voor grote projecten (5.000 en 1.000 aansluitingen) en vier aanvragen voor projectnetten. De aanvragen worden op dit moment beoordeeld.

Het wetsvoorstel biedt ruimte voor meer experimenteermogelijkheden. Bij een volgende uitwerking van die experimenteermogelijkheden in de loop van 2016 zal hier gebruik van gemaakt worden. Dit heeft meteen een stimulerend effect op het gebruik van de experimenteerruimte.

Voorts vroegen deze leden, nader te duiden op welke partijen artikel 5.34 van het ontwerpbesluit betrekking kan hebben en hoe de ontheffing van deze partijen gecontroleerd wordt.

Een ontheffing kan op grond van artikel 5.33 van het ontwerpbesluit betrekking hebben op een coöperatie of een vereniging van eigenaren. ACM houdt als toezichthouder toezicht of de wet wordt nageleefd en dus

ook of men niet buiten een ontheffing treedt. De invulling van dit toezicht is aan ACM.

Regels inzake meten

De leden van de D66-fractie vroegen hoe de privacy van mensen met een kleine aansluiting bij de op afstand uitleesbare meetinrichtingen gewaarborgd wordt. Ook willen deze leden weten of mensen met een kleine aansluiting een op afstand uitleesbare meetinrichting kunnen weigeren of gegevensuitwisseling mogen uitzetten, indien zij dat willen.

Op basis van de voorgestelde regelgeving en de Wet bescherming persoonsgegevens is geregeld dat de systeembeheerders de meetgegevens als vertrouwelijke gegevens moeten behandelen en dus verplicht zijn tot geheimhouding van deze gegevens. Het borgen van de privacy rondom de slimme meters komt erop neer dat de meetgegevens over het energieverbruik alleen worden verstrekt aan derden wanneer de consument daar expliciet toestemming voor geeft. Daarnaast wordt in de wetgeving de verantwoordelijkheid voor de borging van privacy van de persoonsgegevens ook bij de marktpartijen gelegd. Zij mogen de persoonsgegevens alleen verwerken, wanneer zij daartoe expliciete toestemming hebben van de consument. ACM en het College Bescherming Persoonsgegevens houden toezicht op naleving van deze regelgeving omtrent de bescherming van de persoonsgegevens. Daarnaast kan een consument te allen tijde een slimme meter weigeren of aan de systeembeheerder opdragen de slimme meter administratief uit te zetten.

Aansluitingen

De leden van de fractie van D66 vroegen of systeembeheerders, indien er een andere voorziening van warmte is of zal komen, ook zijn ontheven voor de aansluitplicht van een gasaansluiting.

Systeembeheerders zijn van deze plicht ontheven. Kortheidshalve wordt voor een uitgebreidere reactie verwezen naar de paragraaf Aanwijzing en certificering en de paragraaf over artikel 5.1 bij de vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie waarin een reactie staat op dezelfde vraag.

De leden van de fractie van D66 vroegen voorts op welke termijn er een afwegingskader zal zijn met betrekking tot de aansluitplicht van gas. De aansluitplicht van gas is in het wetsvoorstel en het ontwerpbesluit geregeld via de aanwijzing door de ACM waar geen distributiesysteem voor gas wordt aangelegd omdat er een warmtenet is of komt. Het verdere afwegingskader van warmte en gasvoorziening zal aan de orde komen in het Energierapport, in de uitwerking van de Warmtevisie en de herziening van de Warmtewet.

Congestie management voor elektriciteit

De leden van de D66-fractie vroegen of vraag- en aanbodsturing aan bod zal komen bij de AMvB tijdelijke taken voor systeembeheerders en of deze algemene maatregel van bestuur aan de Kamer wordt voorgelegd. In het ontwerpbesluit zijn geen tijdelijke taken voor systeembeheerders opgenomen, omdat op dit moment geen activiteiten in beeld zijn die een tijdelijke taak zouden kunnen zijn voor systeembeheerders. Tot een algemene maatregel van bestuur voor tijdelijke taken kan onder meer worden besloten op basis van aanhoudende signalen uit de sector. Het proces van totstandkoming van een algemene maatregel van bestuur is een gedegen proces dat slechts doorlopen wordt als het marktfalen duidelijk en op langere termijn gebleken is. In dit proces is een publieke

consultatie inbegrepen waarbij potentiële commerciële gegadigden zich alsnog kunnen melden en hun inbreng kunnen leveren. Een ontwerp van een algemene maatregel van bestuur waarbij tijdelijke taken worden opgedragen aan systeembeheerders zal bij uw Kamer worden voorgehangen.